

Г Л А С Н И К

**АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ**

Година LXII

Нови Сад, новембар 1990
Број 11

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

**У НОВОМ САДУ СВЕЧАНО ОБЕЛЕЖЕНА 60-ГОДИШЊИЦА
САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Мирослав Здјелар Час истине — за час историје

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Маријана Пајванчић Слобода штампе

Мр Раденка Цветић Задружна својина (II)

ПРИКАЗИ

Милорад Ботић Из још необјављене књиге АДВОКАТУРА
Сава Д. Грујић (1910—1988)

ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право — Грађанско право

САОПШТЕЊА

Са Скупштине Одвјетничке коморе Хрватске

Из седнице Управног одбора

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

C O N T E N T S

THE LEGAL PROFESSION OND THE SOCIETY 60th ANNIVERSARY OF YUGOSLAV ASSOCIATION OF THE BARS WAS SOLEMNLY CELEBRATED IN NOVI SAD

Miroslav Zdjelar The class of truth — for the class of history

ARTICLES AND DISCUSSIONS

Dr Marijana Pajvančić Freedom of the press
Mr Radenka Cvetić Cooperative Ownership (II)

REVIEWS

Milorad Botić From the unpublished book, THE LEGAL
PROFESSION
Sava D. Grujić (1910—1988)

LAW PRACTICE

Criminal Law — Civil Law

ANNOUNCEMENTS

From the Conference of the Croatian Bar
From a Meeting of the Administrative Com-
mittee

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXII

Нови Сад, новембар 1990
Број 11

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

*У Новом Саду 9. и 10. 11. 1990. свечано обележена 60-годишњица
Савеза адвокатских комора Југославије*

ВЕРНИ ТРАДИЦИЈАМА И ЗАЈЕДНИЧКОМ ЦИЉУ

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА И ДОДЕЛА ПОВЕЉА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АДВОКАТУРЕ биле су централна тачка прославе 60-годишњице постојања и деловања Савеза републичких и покрајинских комора Југославије.

Свечаности су одржане у Новом Саду 9. и 10. 11. 1990. године уз учешће представника свих југословенских комора и зборница, те присуство многобројних гостију.

Скупу су присуствовали потпредседник Председништва СФРЈ господин Стјепан Месић, први потпредседник Међународне уније адвоката господин Леонард де Хас, председник Уставног суда Југославије Милован Бузацић, савезни јавни тужилац Љубомир Прљета, члан Председништва АП Војводине Иван Јарамазовић, председник Врховног суда Војводине Томислав Бурђевић, покрајински секретар за правосуђе и општу управу Илеш Добо, покрајински јавни тужилац Стеван Нећак и други гости.

Реферат под насловом „Шездесет година Савеза адвокатских комора Југославије” поднео је председник Председништва Савеза адвокат **СТЕВАН РОНЧЕВИЋ**, говорећи о времену када је Савез настао као асоцијација која је изражавала и бранила интерес целокупне југословенске адвокатуре, што до данашњег дана са успехом чини, те о њеном данашњем актуелном тренутку:

„Уважени гости
Поштоване колегинице и колеге,
Даме и господа
Повераванем да се прослава „Шездесет година Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије”

одржи у Новом Саду, Председништво Савеза је учинило почаст нашем граду а адвокатури Војводине је, на тај начин, исказало признање за њен допринос досадашњем развоју адвокатуре а нарочито очувању њеног угледа.

Данас баш није време за прославе.

Све је неизвесно и све је могуће.

Са више разлога се очекује нешто ружно него добро.

Међутим, то не сме бити разлог за пасивност, за повлачење. Напротив такво стање гони човека да тражи решења, да тражи излаз.

Као један од примера за такво решење може послужити Савез републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије где се кроз његову 60-годишњу историју негују и чувају општејугословенски интереси.

Унутар Савеза, између појединих комора нема неспоразума, а ако се некад неки и појавио он је био врло брзо на прикладан демократски начин отклоњен.

Савез је можда још једина средина у земљи где се искрено и ненаметљиво кроз заштиту интереса Савеза адвокатских комора, а исто тако кроз заштиту интереса сваке коморе, остварују општи југословенски интереси.

Такво стање у овом бурном времену може другим срединама послужити као пример за углед, а то оправдава потребу овог скромног обележавања 60-годишњице нашег оснивања." — Рекао је на почетку свог излагања Стеван Рончевић.

„Адвокатура је одувек по својој природи била та која се у одређеним кризним друштвеним кретањима издизала изнад таквог стања и својим идејама и конкретним деловањем друштво усмеравала ка прогресу.

Адвокати Југославије трудиће се да наставе ову традицију.

Адвокатура је једна од најстаријих цивилизацијских тековина.

Прва Конференција адвоката из целе земље одржана је у Београду 20. септембра 1925. године, а њу је организовала Управа удружења јавних правозаступника за Србију и Црну Гору и заказала за 20. септембар 1925. године да би искористила присуство великог броја адвоката на Првом конгресу правника који се, такође, одржавао у Београду у том периоду, односно од 18. до 21. IX 1925. године.

На овој конференцији формиран је Акциони одбор састављен од представника свих адвокатских организација, са задатком да пропагира и што пре организује оснивање Савеза адвоката Југославије, односно Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Други састанак представника адвокатских комора и адвокатских удружења одржан је у Београду 10. октобра 1926. године. На овом састанку усвојене су коначне примедбе на пројекат Закона о адвокатима, а поред тога расправљано је и о томе да се Савез дефинитивно оснује.

Дана 16. октобра 1927. године у Загребу је одржан саста-
нак представника Друштва одвјетника у Загребу и представника
Удружења јавних правозаступника за Србију и Црну Гору, на
коме је решено да се 30. октобра 1927. године сазове Конферен-
ција Акционог одбора ради коначног оснивања Савеза.

Заказана конференција одржана је у Београду 30. и 31. ок-
тобра 1927. године. На њој је донета Резолуција којом су се
учесници Конференције обавезали да предложе својим органи-
зацијама оснивање Савеза адвоката Краљевине Срба, Хрвата и
Словенаца, односно приступање Савезу с тим да се омогући и
придружење Савезу и адвоката појединца са подручја где није
било организованих адвокатских комора или удружења. Као
основа за израду Статута Савеза на тој Конференцији усвојен
је пројекат који је израдио доктор Иво Политео, адвокат из
Загреба и председник Друштва одвјетника Загреба, иначе једна
од најистакнутијих и најугледнијих личности хрватске и југо-
словенске адвокатуре.

У складу са усвојеном Резолуцијом, Акциони одбор и ад-
вокатске коморе, односно удружења правозаступника, нарочито
су се залагале да се донесе јединствен закон о адвокатури за
целу земљу, да он буде израђен по угледу на савремено демо-
кратко законодавство западне Европе, а нарочито да се обезбе-
ди независност адвоката и самосталност њихових организација
(аутономија). Закон је коначно донет 28. новембра 1928. године,
али због увођења Шестојануарске диктатуре 1929. године није
никад био примењиван.

Акционом одбору је остао врло деликатан и сложен зада-
так да у условима диктатуре настоји да се приликом доношења
новог закона о адвокатима сачувају сва позитивна и напредна
решења која је утврдио Закон из 1928. године. Велики је успех
Акционог одбора и залагања других адвоката, од којих су мно-
ги тада заузимали угледне положаје у владиним круговима и
друштву, што је убрзо донет нови Закон о адвокатима од 17.
марта 1929. године који битно није нарушавао напредне прин-
ципе Закона из 1928. године.

Годину дана након доношења и усвајања Закона о адвока-
тима, односно 27. априла 1930. године, на основу & 48. истог
Закона, на скупуштини изасланика свих комора, одржаној у Бео-
граду, којој је председавао Обрад Благојевић, истакнути и уг-
ледни адвокат у Београду и председник Адвокатске коморе у
Београду, основан је Савез адвокатских комора Краљевине Ју-
гославије и за његовог првог председника изабран је Обрад
Благојевић.

Оснивачи Савеза биле су: Комора у Београду, Комора у
Подгорици, Комора у Љубљани, Комора у Новом Саду, Комора
у Сарајеву, Комора у Скопљу, Комора у Сплиту и Комора у Заг-
ребу, све заступане преко својих председника, заменика пред-
седника и изасланика.

Дозволите ми, драги гости и колеге, да прочитам имена
адвоката који су учествовали на Оснивачкој скупуштини Савеза

адвокатских комора, јер они због свог рада и доприноса заслужују да се њихова имена помену, а то су:

1. Др Иво Полигео, 2. Др Владимир Видман, 3. Др Хуго Кон, 4. Др Светислав Поповић, 5. Др Милан Пингеровић, 5. Др Људевит Шулиц (преко Др Владимира Видмана) 6. Др Бура Бицанић — сви из Загреба, 7. Др Јанко Жировник, 8. Др Стон Фетих, 9. Др Ернест Калана, 10. Др Милан Корунa, 11. Др Станислав Лапајне, 12. Др Фрања Липолд, 13. Др Хенрик Тума, 14. Др Ангун Урбанц — сви из Љубљане, 15. Др Привислав Гризогоно, 16. Др Јосип Барбиери — оба из Сплита, 17. Др Срећко Першић — из Сарајева, 18. Др Жарко Јакшић, 19. Др Коста Мајински, 20. Др Борђе Пајић, 21. Др Давид Бурић — сви из Новог Сада, 22. Др Душан Вучинић — из Подгорице, 23. Бора Јанковић, 24. Александар Христић, 25. Драгутин Тасић, 26. Војислав Букић — сви из Скопља, 27. Обрад Благојевић, 28. Др Драгутин Стојадиновић, 29. Драгослав Стојадиновић, 30. Драган Симић, 31. Војислав Вујанац, 32. Миливоје Тадић, 33. Михаило Лукић, и, 34. Милан Марјановић — сви из Београда.

Ова имена наших великана адвокатура Југославије памти и њима се поноси.

Адвокати који су водили Савез и коморе тога времена били су демократске оријентације, познати правници и признати интелектуалци ангажовани на пропагирању владавине права који су се залагали за учвршћење система правне државе у првој заједничкој држави Југословена.”

Значајно место у укупном деловању и резултатима које је током шест деценија остварио Савез, Стеван Рончевић је дао међународној делатности и доприносу адвокатуре као светске асоцијације.

„Адвокати Југославије су, још пре него што је основан Савез адвокатских комора Југославије, учествовали у оснивању Међународне уније адвоката 1928. године на Оснивачком конгресу у Паризу 21. V 1928.

Од самог оснивања нашег Савеза па све до данас један од његових важнијих задатака је представљање југословенске адвокатуре у Међународној унији адвоката и у другим адвокатским и правничким међународним организацијама као и сарадња Савеза са одговарајућим адвокатским организацијама из других земаља.

Ради илустрације нашег доприноса раду и развоју Међународне уније адвоката може послужити чињеница да су два конгреса Међународне уније адвоката организована и одржана у Југославији, и то Конгрес у Дубровнику 15. до 17. септембра 1933. године и Конгрес у Загребу, такође, септембра месеца 1977. године, те да су председници Међународне уније адвоката били др Драгутин Јанковић, председник Адвокатске коморе у Београду и др Аурел Крстловић, председник Одвјетничке коморе из Загреба.

Иначе, већина адвокатских комора, такође, одржава везе са адвокатским организацијама из суседних земаља.

Познати су и чувени „Бечки адвокатски разговори“ на којима наши представници учествују од самог почетка, односно од 1972. године, где се, обично, расправља о темама из свакодневног рада адвоката.

На седници Председништва Савеза одржаној у Београду 6. 10. 1990. године договорено је да се у будуће међународна сарадња активира и прошири јер је у једном краћем периоду, због недостатка средстава, била у застоју.

Савез је кроз своје досадашње постојање, иако је адвокатура дуги низ година била и егзистирала у врло неповољним условима, доказао спремност за одржавање међународне сарадње, па је за очекивати да ће то и у будуће чинити јер су веома важни и немерљиви резултати ове сарадње који се исказују у новим сазнањима и изменама корисних искустава.

Имајући у виду задатке који у произишазили из Статута, Савез је увек, пре рата или после рата, када су били у опасности интереси адвоката или је била доведена у питање аутономија адвокатских комора једнодушно и бескомпромисно интервенисао за очување и заштиту интереса адвоката који су се пре свега огледали у независности и самосталности адвоката и њиховој аутономији у организовању.

Рад Савеза није се исцрпљивао само на чисто професионалном плану. Савез је кроз своју историју дао и велики стручни допринос приликом доношења или измене појединих закона и уредби, а исто тако Савез се оглашавао и у другим приликама када су биле угрожене слободe и права грађана.

Савез је иначе издавао часопис *Југословенска адвокатура* у времену од краја 1954. године до краја 1972. године.

Немерљива је заслуга Савеза што је својим постојањем и деловањем допринео да адвокатура Југославије за разлику од других социјалистичких држава задржи независност и самосталност у обављању своје делатности и сачува аутономију организовања.

После II светског рата крајем 1946. године донет је Закон о адвокатури којим је одређен положај и улога адвокатуре у новој држави. Овај закон је одредио адвокатуру тако да она буде помагач суду и другим органима. Министар правосуђа имао је велика овлашћења у односу на адвокатуру, могао је вршити распоред адвокатских канцеларија, односно адвоката у разна места а имао је право и да разрешава адвоката обавезе чувања адвокатске тајне.

Закон о адвокатури из 1957. године конституисао је адвокатуру као јавну службу организовану на начелима друштвеног управљања када су, поред чисто адвокатских органа, у адвокатуру уведени и савети адвокатских комора као мешовити органи састављени од адвоката и представника друштвене заједнице.

Дакле, ни по првом ни по другом закону о адвокатури донетим после рата, адвокатура Југославије није имала потпуну аутономију.

Ова аутономија адвокатских комора постигнута је тек након усвајања Уставних амандмана на Устав СФРЈ и доношења нових републичких и покрајинских закона о адвокатури када адвокатура постаје уставна категорија како савезног тако и устава република и покрајина.

Адвокатура у Југославији доживела је највећи процват након доношења Закона о адвокатима 1929. године па све до избијања рата јер је поменути закон, као тада један од најсавременијих закона о адвокатима, створио услове за овакав развој.

После другог светског рата адвокатура у Југославији је дуго времена стагнирала због тога што је пропагандом владајућих структура намерно адвокатура приказивана као једна непотребна и по друштво опасна професија, што представља совјетски начин гледања на адвокатуру.

Тек након IV пленума ЦК КПЈ, када је отклоњена совјетска доминација, који је одржан јуна 1951. године, посвећеним питањима учвршћења уставности и законитости, стање у адвокатури се знатно поправило и у адвокатуру први пут улазе млађи људи у доста великом броју. У том времену — средином 1951. године — у земљи је било свега 1213 адвоката и то већином старијих који су се адвокатуром бавили и пре рата.

Због опште демократизације односа настале после поменутог пленума, која нам се у оно време чинила великом, адвокатура добија значајно место у правном систему и уопште у друштву што се да закључити из чињенице да је за неколико година број адвоката удвостручен.

Међутим, адвокатура Југославије није никада била без проблема, а нарочито су се ти проблеми исказивали у тешким материјалним положајима адвоката, у покушајима, у одређеним временима, да се адвокатима сузи поље деловања, да им се ограниче одређена овлашћења тако што би се адвокатски послови поверавали разним правним службама и слично.

Адвокатура Југославије и данас има исте а и нове проблеме.

Сада се појављују агенције и сличне организације које у својој регистрованој делатности имају предвиђену и могућност заступања, што је апсурд толерисан и потпомогнут од стране власти.

Материјални положај адвоката је и даље тежак. Опште је познато да за њих 45 година после рата како се то каже много рабљеним изразом „друштвена заједница“ није непосредно уложила ни један динар у адвокатуру. Адвокатура то не тражи ни данас и неће тражити ни сутра. Адвокатура такође не тражи за себе никакве повластице у односу на друге грађане, већ само то да наша давања за заједничке потребе друштва буду изједначена са давањима која, за исте потребе, чине лица у радном односу. Само на тај начин, у односу на адвокате, може се остварити основни принцип сваког демократског друштва, принцип једнакости грађана.

У последње време због опште привредне и друштвене реформе велики број правника је остао без посла тако да се добар део њих, после проведених 10, 20 и више година на другим пословима, уписују у адвокатуру без да су и један дан раније провели у адвокатури што се, логично, одражава на квалитет услуга које они пружају и тиме странке излажу могућностима проузроковања штете у разним видовима, и што, неки од њих, у адвокатуру уносе навике стечене у ранијим срединама које се испољавају у пословним везама, ранијем учешћу у власти, што све користе приликом заступања у конкретним предметима, а што све руши тешко стечени углед адвокатури Југославије.

За десет месеци ове године у Именик адвоката било које коморе уписано је више него за целе прошле две године.

За протекли период од завршетка II светског рата па до годину-две уназад адвокатура је понекад отворено али у већини случајева прикривено третирана као стални и веома опасни противник власти. Адвокати су за све ово време потискивани и није им пружена могућност да искажу своје способности. Власт се плашила адвоката са разлогом јер су адвокати, по природи своје делатности, уочавали девијације власти и на исте указивали што сигурно чини сметњу свакој власти а да не говоримо о власти која искључује могућност постојања друкчијег мишљења.

Уназад 10—20 година увек је у адвокатури Југославије било просечно око 4000 адвоката и око 1000 приправника, тај број је сада знатно већи, сада има око 5000 адвоката и око 1500 приправника.

То је огромна интелектуална снага.

Од овог великог броја адвоката — кроз минуле више од 4 деценије — на прсте се могу избројати адвокати који су били изабрани у неке органе власти који одлучују.

Сада се адвокатура, отварањем процеса демократизације у свим деловима наше земље, укључује у нормалан живот у свим облицима из кога је, како је речено, дуго низ година била потиснута, па се основано очекује да адвокатура Југославије, њене коморе и њен Савез у овим, новим условима, део своје велике интелектуалне снаге искористе на стварању новог, слободног и праведног друштва.

Савез адвокатских комора и адвокатура Југославије су за више јединства, за више заједништва.

Ми смо за Југославију.

Времена су се изменила.

Некад се слушао глас партије и полиције, а сада треба да се води рачуна о томе шта каже и адвокатура."

Скуп је потом поздравио потпредседник Председништва СФРЈ господин Стјефан Месић рекавши да је адвокатура у протеклих шездесет година прошла кроз бројна искушења, која нису била лака, поготову у условима једног система пресликаног из совјетског система, али да су унаточ томе адвокати остали оно што су и требали бити.

Потпредседник Међународне уније адвоката, господин Леонард де Хас, поздрављајући скуп изразио је част и задовољство у име МУА и у своје лично име што је присутан на овој свечаној церемонији и што је ово још један доказ блиске сарадње Међународне уније адвоката и Савеза адвокатских комора Југославије, за коју верује да ће убудуће бити још плоднија.

*

Свечана седница Председништва Савеза републичких и покрајинских комора Југославије, којој је председавао Стеван Рончевић, на којој је донета одлука о додељивању Повеља југословенске адвокатуре, одржана је 9. 11. 1990. године у просторијама Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду.

Свечана академија одржана је у амфитеатру Спортског и пословног центра „Војводина” 10. 11. 1990. године, а потом је председник Савеза приредио пријем за учеснике и госте.

У суботу, 10. 11. 1990. године у свечаним салонима протокола на Петроварадинској тврђави приређен је Адвокатски бал, чиме су завршене свечаности у поводу 60 година Савеза адвокатских комора Југославије.

ПОВЕЉЕ

Председништво Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије, на седници одржаној 10. новембра 1990. године у Новом Саду, на основу предлога свих чланица Савеза, донело је Одлуку о додељивању Повеље југословенске адвокатуре у знак признања и захвалности за изванредан допринос развоју и унапређивању адвокатуре у Југославији и њене афирмације у иностранству, и то колегама:

Др Милан Владовић, одвјетник из Задра; *Ратко Журић*, одвјетник из Загреба; *Крешимир Абел*, одвјетник из Загреба; *Арно Вичић*, одвјетник из Загреба; *Нико Белопавлович*, одвјетник из Љубљане; *Владимир Креч*, одвјетник из Љубљане; *Влада Беранич*, одвјетник из Марибора; *Владан Лазаревић*, одвјетник у пензији из Котора; *Ратко Лучић*, одвјетник из Пљеваља; *Томислав Дедић*, одвјетник из Титограда; *Жарко Булић*, одвјетник из Сарајева; *Екрем Салијатовић*, одвјетник из Сарајева; *Рафаел Черепналкоски*, одвјетник из Скопља; *мр Блажо Муратоски*, одвјетник из Скопља; *Доксим Тортевски*, одвјетник из Скопља; *Алекса Димитријевић*, адвокат из Ниша; *Љубомир Михајловић*, адвокат из Чачка; *Вељко Губерина*, адвокат из Београда; *Стеван Драгутиновић*, адвокат из Шапца; *Милан Слепчевић*, адвокат из Ниша; *Милорад Филиповић*, адвокат из Приштине; *Мехмед Душку*, адвокат из Приштине; *Мирослав Гашић*, адвокат из Призрена; *др Аурел Лошонц*, адвокат из Суботице; *Милан Миковић*, адвокат из Панчева, и *Боривој Јекић*, адвокат из Новог Сада.

У име награђених захвалио је Жарко Булић, председник Адвокатске коморе Босне и Херцеговине, нагласивши да су по свом бићу адвокатура и адвокати духовна вредност средине у којој делују и да управо стога доприносе култури дијалога, разговора о свим сегментима наше духовне збиље, те да је таква улога адвокатуре њен дуг према свом народу.

ЧАС ИСТИНЕ — ЗА ЧАС ИСТОРИЈЕ

Данас када линија подела раздваја ове просторе хистеријом југо асиметрије (у свету који иначе постаје све мањи због брзине путовања и комуницирања) вест да је адвокатура Југославије имала у Новом Саду године 1990. дан *заједничког* обележавања прошлости и садашњости — јубиларни скуп у поводу 60 година постојања и деловања Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије, и тим поводом сачинила *заједнички* коминике за јавност — могла је добити магнетизам куриозума, да није „загубљена“ негде у подељеном југословенском информативном простору.

Иако догађај уочи своје промоције није био „осиромашен“ реалном скепсом свеукупног догађања, и упркос тези да су појаве огледало супстицијалне стварности (учесници скупа били су представници свих наших зборница и комора: Босне и Херцеговине, Хрватске, Македоније, Словеније, Црне Горе, Србије, Косова и Војводине), слике са тог скупа као да припадају другим људима и другом времену, а не истрошеном моделу политичке и друштвене стварности ове земље.

Ипак, забуне нема: време је садашње, година 1990, адвокатура Југославије представљена је заједничким наступом на свечаној академији, а осећање припадности професији и стремљења заједничким циљевима није било помућено сумњама и неверама.

Напротив, прожимала је вера.

Неизбежно, потреба аналитичког тумачења појава и догађаја поставља питање: зашто?

Одговор, наравно, ма колико изгледао прост, не може у времену вагања свих вредности овога друштва претендовати на искључиву валидност, своје садржине (можда и зато што је сувишна вера најгори савезник).

Па ипак:

Можда зато што је адвокатура увек била окренута човеку, а не политици, можда зато што је адвокатура постала цивилизацијска тековина (старија од класних циљева) онога дана када је човек изборио право, наспрот држави и политичкој власти,

да се обрати друштву и путем адвокатури штити своје слободе (слобода је наравно слобода само ако је има и онај који другачије мисли),

можда и зато што адвокатура — и онда када је била потискивана на неосветљени део друштвене позорнице (као у протеклих 45 година) и када је професија адвокат имала специфичну тежину око нуле и етикету профитерског занимања, и када је власт на сваки начин настојала да адвокате одгурне што даље од значајних друштвених функција, дајући јој притом судбину месечевог сјаја у улози „гаранта“ свих наших слобода и незаобилазног „чуvara“ законитости и уставности — ни тада није имала разлика које би је делиле, већ је имала само разлике које спајају.

Но, повод овим редовима и прави одговор на питање ЗАШТО, можда је говор једног старог и умног човека, неуморног проповедника и посленика адвокатури — др Милана Владиовића.

А др Милан Владиовић, адвокат у Задру, добитник Повеле југословенске адвокатури, у Новом Саду, 10. 11. 1990. године у кристалној сали облич и ниских сводова петроварадинских, на случајном и спонтаном окупљању председника и представника свих зборница и комора рекао је ово:
(по сећању)

„Ову топлину и присност, коју сам овде, међу вама доживео у ова два дана, искреност и припадност идеји адвокатури, поредим још само са осећањем према својим најмилијим у обитељи, и сада овога часа знам и то желим да вам кажем, да је вредело живети 81 годину. Хоћу да вам кажем и то да ће ово сазнање и овај дан живота одредити моју веру и моју снагу према будућем животу и будућим задацима у адвокатури.

Ја сам безгранично радостан и поносан што припадам адвокатури, јер је моја животна мисао, која ме је водила још од дана када сам као дечак чувао овце на пашњацима, из времена пре него сам школу завршио и определио се за право и касније адвокатуру, била: како помоћи људима који су у невољи.

Ја сам имао ту срећу да сам са др Ивом Полићем, три месеца пре његове смрти, имао са њим једну заједничку одбрану. Он је био једна велика морална величина, од њега сам сазнао нешто што сам ја носио у себи, што сам осећао да постоји, али сам тек тада, у контакту са њим, био потпуно сигуран да је то било осећање љубави према свом народу и према својој земљи.

Ми адвокати смо највише дужни свом народу, који је страшно пропатио, који је имао два рата у овом веку, који је прошао дане црног и црвеног терора, национализације, откупе. Али тај народ никада није губио веру у правду, иако је правда најчешће споро долазила и када је долазила.

Припадници других професија могу погрешити и огрешити се о људе, али човека ништа тако дубоко, непрекидно и коначно не боли као неправда, као ишчекивање правде. Зато ми дугујемо овом народу више него и једна друга професија.

И то је главна одговорност нас адвоката: бранити свој народ.

Моји преци, Арбанаси, живе на овим просторима у Задру већ 270 година, у слози и поштовању са другим народима и увек им је заједничка била љубав према овој земљи.

А XXI век тражи заједништво, разумевање међу народима. Зато вам се кунем да је моја звезда водиља била помоћи човеку, бранити његово право на слободу и правду. Човеку за кога није битно одакле долази, које је вероисповести, политичког убеђења. Важно је било само то да је човеку који ми се обратио била потребна помоћ и да сам ја био у могућности да му је пружим.

И зато је избор за адвокатску професију преваходно морални чин, а морал је једино што човеку остаје и што је у овом животу вредно.

И зато, за све што сам овде доживео, за дух разумевања, заједништва, дух солидарности — за све то, вредело је живети оволико дуго. Ја сам данас срећан, за овај један дан овде. Хвала вам!"

Била је то здравица старог барда, племенитог човека, проповедника, оведока многих времена и многих власти.

Сетио сам се тада прећутног животног гесла једног космополите и великог човека: „Ма шта трпео и доживљавао, човек не сме да изневери себе. Ако то учини, неповратно губи своју суштину. Ако остане веран себи, стиче тајанствену снагу која зрачи из спокојног осећања испуњене људске дужности”. (Борбе Раденковић: *Сандро Пертини, умети живети*).

А можда одговор на питање „ЗАШТО” и није тако важан. Важно је било доживети овај час истине (јер нас истина увек учини слободним), и записати га. За адвокатуру и њене будуће посленике. За историју.

Мирослав Здјелар

Др Маријана Пајванчић
професор Правног факултета у Н. Саду

СЛОБОДА ШТАМПЕ

— Елементи за упоредну анализу значајнијих питања која
устава уређују у вези са слободом штампе —

Слобода штампе, несумњиво, припада групи традиционалних слобода и права која савремени устава гарантују грађанима, припадницима одређене државне и друштвене заједнице. Реч је о слободи која у себи уједињује како димензију личних, тако и димензију политичких права грађана. У савременом свету гарантовање ове слободе и установљавање заштите од могућих злоупотреба у ограничавању слободе штампе, имају посебан значај „не само за политички систем, унутрашњу демократизацију, већ и за основно питање постојања и развика слободне личности човека”.¹ Јер, данас средства масовних комуникација представљају важна и утицајна средства односа између политичког утицаја и положаја човека.²

„Повреда слободе штампе коју врши власт”, како истиче др Ј. Борђевић, „може угрозити демократију, али то чине и злоупотребе ове слободе од стране човека и саме штампе”.³ Пред уставотворцем који уређује слободу штампе, стоје два противречна, међусобно супротстављена интереса, чија заштита је једнако значајна за заштиту људских права и проверу демократичности уставног и политичког система. Мада је смисао уставног уређивања слободе штампе, у основи, исти — на једној страни, интерес да слободу штампе заштити од повреда од стране органа власти, а на другој да слободе и права грађана као и

¹ Др Ј. Борђевић: „Нови уставни систем”, Савремена администрација, Београд, 1964, стр. 234.

² Видети шире код: Ј. Хабермас: „Јавно мњење”, Култура, Београд, 1969, стр. 229—247.

³ Др Ј. Борђевић: „Политички систем”, Савремена администрација, Београд, 1967, стр. 1006.

интересе друштвене и државне заједнице заштити од злоупотребе ове слободе — начин на који се то чини у различитим уставима је различит. У том погледу постоје разлике међу уставним системима и појединим уставима. Због тога сматрамо да нам елементи упоредне анализе више устава могу бити од користи за изучавање овог питања. У том склопу размотрићемо посебно нека од следећих питања: обим уставног регулисања слободе штампе; начин на који уставни гарантују ову слободу; оквири и границе унутар којих се остварује слобода штампе; акти којима се уређује слобода штампе, а на које упућују сами уставни; обим законодавног уређивања слободе штампе; одредбе које се односе на цензуру, забрану или узапћивање штампе; уређивање финансирања штампе и средстава које штампа користи; услови за обављање делатности у овој области; одговорност и др.

1. Обим уставне регулативе

Слобода штампе уређује се у највећем броју савремених устава. У уређивању ове слободе уставни поступају на различите начине, посебно ако се као критеријум разликовања постави обим и ширина уставног уређивања ових питања. С обзиром на тај критеријум запажа се да неки од устава уређују слободу штампе општом уставном нормом којом гарантују ову слободу, утврђујући уз то и најопштије оквири и границе унутар којих се остварује слобода штампе.⁴ Другој групи би припадали они уставни који, поред општих норми којима гарантују слободу штампе, садрже и низ конкретних норми којима уређују различита питања у вези са слободом штампе, најчешће она питања која се односе на начин остваривања ове слободе, оквири и границе унутар којих се она остварује, разлоге због којих се коришћење ове слободе може ограничити, поступак у којем надлежни органи могу ограничити коришћење слободе штампе, прописи којима се могу уредити ова ограничења и др.⁵

2. Основна обележја начина уставног уређивања слободе штампе

Слободу штампе уставни гарантују било као посебну и самосталну слободу, дакле, гарантују је посебном уставном одредбом⁶, било пак повезано са гарантовањем неких других слобода и права. Уставни који уређују слободу штампе уз неке друге слободе и права чине то, у основи, на два начина: прво, пове-

⁴ Тако поступају на пример: Устав Белгије; Устав Швајцарске; Устав САД (у амандману I из 1791. године); Устав Француске у Декларацији права и слобода грађанина која је саставни део овога Устава и др.

⁵ Тако поступају, на пример: Устав Шпаније, Устав Португалије, Устав Италије, Устав Индије, Устав Турске, Устав Кипра и др.

⁶ Тако поступају, на пример: Устав Швајцарске (члан 55); Устав Португалије (члан 38); Устав Белгије (члан 18); Устав Турске (чланови 22 до 28) и др.

зујући гарантовање слободe штампе са одређеним личним слободама грађана, најчешће са слободом мишљења и слободом изражавања мисли,⁷ или пак тако да уз слободу штампе уређују и одређене политичке слободe и права, најчешће слободу удруживања, окупљања, демонстрација, манифестација, уличних поворки и др.⁸

Овакав различит уставни приступ у уређивању слободe штампе, несумњиво, изражава и однос уставотворца према поимању карактера ове слободe и њене суштине. Ако се слобода штампе схвата као претежно лична слобода појединца, тада се она и гарантује заједно са делом ових слободa, а ако се пак схвата првенствено као политичка слобода, тада се гарантује уз одређене политичке слободe. И један и други приступ занемарују да је у питању слобода која има оба ова својства што се изражава кроз посебно уставно гарантовање слободe штампе.

3. Оквир и границе унутар којих се остварује слобода штампе

Оквири и границе унутар којих се остварује слобода штампе најчешће су прописани уставним нормама. С обзиром на начин на који су устави уредили ово питање запажа се разлика између устава, али и одређене заједничке карактеристике међу њима, на основу којих се уставни могу груписати у више сродних група:

Једну групу чине они уставни који у самом уставу прописују разлоге који могу бити повод ограничавању слободe штампе. Ови су разлози различити а најчешће се односе на заштиту интереса конкретне државне и друштвене заједнице као и на заштиту интегритета личности и слобода и права грађана. Тако се, као разлози које уставни наводе, срећу: заштита државне безбедности⁹; заштита јавног морала, јавног реда, пристojности и морала, јавног здравља и морала;¹⁰ заштита достојанства личности, части и права појединаца;¹¹ спречавање подстицања на вршење преступа;¹² очување ауторитета и непристрасности органа правосуђа.¹³ Поред ових разлога у неким се уставима наводе

⁷ Тако поступају, на пример: Устав Кипра (члан 19); Устав Француске у Декларацији права и слобода грађана која је и саставни део Устава (члан 12); Устав Италије (члан 21); Устав Мађарске (члан 61); Устав ДДР (члан 27); Устав Кубе (члан 52); Устав Уругваја (члан 29) и др.

⁸ Запажа се да овој групи устава припада највећи број устава социјалистичких земаља. На пример: Устав СССР (члан 50); Устав Кине (члан 35); Устав Румуније (члан 28); Устав Бугарске (члан 54); Устав Пољске (члан 83); Устав Кореје (члан 53); Устав Вијетнама (члан 25) и др. На сличан начин ову слободу гарантује и Устав Индије (члан 19).

⁹ На пример: Устав Турске (члан 22 став 2); Устав Кипра (члан 19 став 3); Устав Индије (члан 19 став 2) и др.

¹⁰ На пример: Устав Турске (члан 22 став 2); Устав Кипра (члан 19 став 3); Устав Индије (члан 19 став 2) и др.

¹¹ На пример: Устав Турске (члан 22 став 2); Устав Кипра (члан 19 став 3) и др.

¹² На пример: Устав Турске (члан 22 став 2); Устав Индије (члан 19 став 2) и др.

¹³ На пример: Устав Турске (члан 22 став 2); Устав Кипра (члан 19 став 3); Устав Индије (члан 12 став 2) и др.

и други разлози, на пример: посебна заштита омладине и деце;¹⁴ клевета;¹⁵ интереси пријатељских односа са страним државама;¹⁶ спречавање разношења поверљивих информација¹⁷ и др.

Друга група обухвата оне уставе који општом уставном нормом установљавају оквире остваривања слободе штампе. Најчешће се општом нормом прописује забрана злоупотребе слободе штампе¹⁸ или се пак у уставу наводи за које циљеве као и противно којим интересима се слобода штампе не може користити.¹⁹

Трећој групи припадају они уставни који не садрже норму о границама унутар којих се остварује слобода штампе, нити се пак у уставима предвиђа могућност да се оваква ограничења пропишу законом.²⁰

Четврту групу чине они уставни који, гарантујући слободу штампе не прописују уз ту гаранцију границе и оквире унутар којих се остварује слобода штампе. Ови уставни, међутим, садрже норму општег карактера којима, на општи начин, уређују оквире и границе остваривања свих слобода и права која устав гарантује, па дакле, и оквире и границе остваривања слободе штампе.²¹ Највећи број устава социјалистичких земаља припада овој групи. Ова општа ограничења најчешће се односе на интересе социјалистичког друштва или државе или пак слободе и права грађана. Ове интересе уставни штите прописујући да се слобода и права, па дакле, и слобода штампе, не могу користити противно тим интересима. Како се ради о уставним нормама најопштијег карактера, то је неопходно њихово тумачење у примени што оставља широк простор за дискрециону оцену органа који о томе одлучују.

Коначно постоје и они уставни који садрже изричиту забрану ограничавања слободе штампе²² или пак садрже неке друге одредбе чији је смисао обезбеђивање слободе штампе.²³

¹⁴ На пример: Устав Шпаније (члан 20 став 4).

¹⁵ На пример: Устав Индије (члан 19 став 2).

¹⁶ Устав Индије, такође, у члану 19 став 2.

¹⁷ На пример: Устав Кипра (члан 19 став 3).

¹⁸ На пример: Устав Француске у Декларацији слобода и права грађанина која је саставни део овога Устава (у члану 11); Устав Италије (члан 21 став 4); Устав Уругваја (члан 29 in fine).

¹⁹ На пример: Устав Кубе (члан 51); Устав Румуније (члан 29).

²⁰ На пример: Устав Швајцарске (члан 55); Устав САД у Амандману I од 15. XII 1791. године и др.

²¹ На пример: Устав Албаније (члан 39); Устав Бугарске (члан 9); Устав Вијетнама (члан 38); Устав Кине (члан 51); Устав СССР-а (члан 39); Устав ЧССР-а (члан 38) и др.

²² На пример Устав САД који у Амандману I донетом 15. XII 1791. године утврђује, између осталог, да Конгрес не може доносити никакав закон којим ограничава слободу штампе или слободу говора.

²³ Такве одредбе садржи, на пример: Устав Португалије у којем се утврђује следеће: „Никакав административни или порески режим, никаква кредитна или спољнотрговинска политика не смеју непосредно или посредно дирати у слободу штампе, с тим што се законом морају гарантовати потребна средства за обезбеђење независности штампе у односу на економску и политичку власт” (члан 38 став 5).

4. Акти којима се уређује слобода штампе

Слободу штампе и границе унутар којих се она остварује уређује својим нормама сам устав, али се део ових питања уређује и законом. Устави, дакле, остављају најчешће могућност да се законом као правним актом уреде ова питања, али то чине на различит начин. Тако се запажа да неки устави садрже опште норме којима гарантују слободу штампе и границе њеног остваривања, а законодавцу делегирају уређивање случајева у којима се ова слобода може ограничити, органе који о томе одлучују, поступак одлучивања и др.²⁴ У другим се, пак, уставима у самом уставу наводе основни разлози за могуће ограничење слободе штампе, а законодавцу делегира уређивање поступка у којем се то може учинити, органа који о томе одлучује или пак нека друга питања.²⁵ Срећемо, такође, и уставе који не садрже о упућивању на законско уређивање ових питања²⁶ или пак садрже изричиту уставну забрану за доношење таквих закона.²⁷ Коначно, у неким уставним системима, слобода штампе уређује се како уставом, тако и законима са уставном снагом.²⁸

5. Обим законодавног уређивања слободе штампе

Устави који делегирају законодавцу уређивање слободе штампе, по правилу, прописују и основне оквире за поступање законодавца приликом уређивања слободе штампе. Уставне одредбе о томе су општије или пак конкретније, а материја која се делегира законодавцу разнородна. С обзиром на значај ових питања приказаћемо их на неколико карактеристичних примера.

Од устава који на општи начин прописују надлежност законодавца да уреди ова питања помињемо Устав Француске који у Декларацији права и слобода грађана предвиђа да се законом уређују случајеви злоупотребе ове слободе,²⁹ и Устав Индије који прописује опште ограничење за законско уређивање слободе штампе делегирајући законодавцу „прописивање разумних ограничења слободе штампе”³⁰ из разлога који су наведени у самом Уставу.

Другу групу чине они устави који у самом уставу прописују оквире за законско уређивање слободе штампе. Законодавцу се делегира уређивање различитих питања у вези са слобо-

²⁴ На пример: Устав Португалије, члан 38 став 7; Устав Француске у Декларацији права и слобода грађана у члану 11; Устав Кубе у члану 52 и др.

²⁵ На пример: Устав Шпаније у члану 20; Устав Турске у члану 22; Устав Кипра у члану 19, Устав Индије у члану 19 и др.

²⁶ На пример: Устав Белгије, Устав Швајцарске и др.

²⁷ На пример Устав САД у Амандману I из 1791. године.

²⁸ На пример у Шведској у Акту о слободи штампе од 28. II 1974. године.

²⁹ Видети члан 11. Декларације права и слобода грађана.

³⁰ Видети Устав Индије, члан 19 став 2.

дом штампе. Неки од устава прописују граници законодавцу на-
зодећи она питања која се могу уредити законом, а други, пак,
прописују границе законодавцу уређујући шта се законом не
може уредити. Како међу уставима постоје значајне разлике у
обиму уређивања ових питања, то ћемо приказати примера ра-
ди неколико устава из ове групе.

Веома детаљне одредбе о обиму законодавне регулативе
слободе штампе садржи Устав Турске. Овај Устав предвиђа да
се законом могу уредити следећа питања: објављивање, промет
и финансијски извори новина и часописа и остали услови за
обављање новинарског позива при чему се законом не могу пред-
видети политичка, економска, финансијска и техничка ограни-
чења која би представљала сметњу или стварала тешкоће за
слободно објављивање новости, мишљења и убеђења;³¹ узапњи-
вање новина и часописа који се објављују у Турској само у
случајевима ако закон изричито проглашава да ће такве мере
бити предузете и само на основу одлуке суда³²; границе у који-
ма (под резервом одлука које доносе судије), ради обезбеђења
да ће судијска функција бити вршена сагласно својим циљевни-
ма, објављивање догађаја не може бити забрањено;³³ право на
исправку и одговор а које се, на основу устава признаје само у
случајевима напада на част и достојанство појединца или лаж-
них тврдњи које се односе на њих;³⁴ услови и начин употребе
других средстава информација и објављивања, а не само штампе
која је у рукама јавно-правних лица, а када су у питању поје-
динци и политичке партије који имају право да се користе и
другим средствима објављивања и информисања уз ограничење
да се ово питање регулише сходно демократским начелима и
правичности те да се законом не могу прописати ограничења
којима би се спречавала јавност да буде информисана или да
путем тих средстава дође до одређеног мишљења, односно који-
ма би се спречавао слободан развој јавног мишљења.³⁵

И Устав Италије, такође, садржи доста детаљне одредбе
о законском уређивању слободе штампе. Овај Устав предвиђа
законско уређивање следећих питања: заплена штампаних ства-
ри (само на основу одлуке, односно образложеног акта судске
власти, што прописује сам Устав) и то у два случаја на која
упућује сам Устав: у случају оних кривичних дела за која закон
о штампи одобрава заплenu и у случају када су повређени про-
писи тога закона у погледу означавања одговорних лица;³⁶ зако-
ном се може утврдити да средства за финансирање повремене
штампе буду јавно позната;³⁷ предвиђање одговарајућих мера
са циљем спречавања и кажњавања повреде забране коју про-

³¹ Видети члан 23 став 2 Устава Турске.

³² Видети члан 22 став 5 Устава Турске.

³³ Видети члан 22 став 4 Устава Турске.

³⁴ Видети члан 27 став 1 Устава Турске.

³⁵ Видети члан 26 Устава Турске.

³⁶ Видети члан 21 став 3 Устава Италије.

³⁷ Видети члан 21 став 5 Устава Италије.

писује Устав, а која се односи на забрану публикација, представа и свих других манифестација противних добрим обичајима.³⁸

Неки, пак, Устави садрже само одређена питања у вези са којима прописују и пранице за поступање законодавца. Тако, на пример Устав Шпаније прописује да ће се законом уредити: организација и парламентарна контрола средстава за друштвену комуникацију која зависе од државе или од било ког другог јавног тела, уз гарантовање приступа овим средствима значајнијих социјалних и политичких група и уз поштовање плурализма друштва и различитих језика Шпаније;³⁹ право на клаузулу савести и на професионалну тајну у коришћењу ових слобода.⁴⁰ Устав Португалије прописује да ће се законом уредити: гарантовање средстава која су потребна за обезбеђење независности штампе у односу на политичку и економску власт;⁴¹ законом се, у облику статута информација, утврђује режим средстава масовних комуникација, посебно оних која припадају држави.⁴² Устав Кипра предвиђа да се, у уставом наведеним случајевима и из уставом наведених разлога законом прописују: формалности, услови, ограничења или казне за вршење слободе говора и изражавања као и слободе ширења информација.⁴³

Као што се из изнетог може запазити уставни поступају различито у утврђивању материје коју, у вези са слободом штампе и границама унутар којих се та слобода остварује, делегирају законодавцу.

6. Изричите уставне одредбе о забрани цензуре

Неки од устава садрже и посебне уставне одредбе о забрани цензуре штампе. И у односу на ово питање уставни се међу собом разликују првенствено с обзиром на ширину уређивања овога питања. Тако, на пример, неки уставни садрже само општу уставну норму о забрани цензуре штампе,⁴⁴ док други поред тога проширују забрану цензуре и на друге публикације⁴⁵ или пак друге видове стваралаштва,⁴⁶ односно предвиђају не само заб-

³⁸ Видети члан 21 став 6 Устава Италије.

³⁹ Видети члан 20 став 3 Устава Шпаније.

⁴⁰ Видети члан 20 став 1 под д) in fine Устава Шпаније.

⁴¹ Видети члан 38 став 5 in fine Устава Португалије.

⁴² Видети члан 38 став 7 Устава Португалије.

⁴³ Видети члан 19 став 3 Устава Кипра.

⁴⁴ На пример: Устав Шпаније у члану 20 ставу 2; Устав Белгије у члану 18 ставу 1) и др.

⁴⁵ На пример Устав Турске ову забрану прописује и у односу на књиге (члан 22 став 1).

⁴⁶ На пример Устав Португалије прописује да: „слобода штампе обухвата слободу изражавања и стварања новинара и књижевних посленика, као и интервенцију новинара у идеолошкој оријентацији органа за информисање који не припадају држави или политичким партијама, с тим што ни једна друга група или категорија радних људи не може цензурисати или спречавати њихово слободно стваралаштво (члан 38 став 2).

рану цензуре штампе већ и забрану подвргавања штампе одобрењима⁴⁷ или пак ближе одређују карактер цензуре штампе.⁴⁸

7. Забрана или узапћивање штампе

Уређујући слободу штампе, неки уставни, у вези са овом слободом уређују и забрану или заплелу штампе, а такође и других штампаних ствари, публикација, часописа и др. Најчешће, уставни прописују који орган, у којим случајевима и по којем поступку може одлучивати о забрани или заплени штампе, а неки од устава садрже и одредбе о времену у којем се одлука о забрани или пак заплени може донети.

Одлучивање о забрани или заплени штампе најчешће је стављено у надлежност судских органа. Тако, на пример Устав Шпаније прописује да до „заплелне публикација и других одредава информације може доћи само на основу судског налога”.⁴⁹ Устав Италије изричито прописује два случаја у којима се „заплелна штампаних ствари може извршити само на основу образложеног акта судске власти”,⁵⁰ а изузетно, под уставом прописаним условима то могу учинити и „службеници судске полиције”.⁵¹ Устав Турске, такође, предвиђа да је узапћивање могуће „само на основу одлуке суда”.⁵² Нешто другачије ово се питање уређује у Уставу Кипра у којем се предвиђа да је заплелна штампе „дозвољена само по писменом одобрењу Врховног државног тужиоца Републике које је потврђено одлуком надлежног суда”.⁵³

Поред тога у самим уставима најчешће се наводе и разлози који су основ доношења одлуке о забрани или заплени штампе. У том погледу постоје извесне разлике међу уставима. Тако, на пример Устав Италије као могуће разлоге за забрану или заплелу штампе наводи: кривична дела за која закон о штампи изричито прописује и одобрава могућност заплелне; повреду прописа закона о штампи, а који се односе на обавезу означавања одговорних лица.⁵⁴ Изузетак од овог основног правила Устав Италије установљава у односу на повремену штампу, па и тада одлуку службеника судске полиције о заплени условљава са два услова: ако је у питању апсолутна хитност и ако није била могућа благовремена интервенција судске власти.⁵⁵ Устав Турске прописује да се одлука о забрани или заплени штампе може донети само „у случајевима кад закон изричито проглашава да

⁴⁷ На пример Устав Италије у члану 21 ставу 2.

⁴⁸ Устав Уругваја у члану 29 говори о претходној цензури.

⁴⁹ Видети члан 20 став 5 Устава Шпаније.

⁵⁰ Видети члан 21 став 2 Устава Италије.

⁵¹ Видети члан 21 став 3 Устава Италије.

⁵² Видети члан 22 став 5 Устава Турске.

⁵³ Видети члан 19 став 4 Устава Кипра.

⁵⁴ Видети члан 21 став 2 Устава Италије.

⁵⁵ Видети члан 21 став 3 Устава Италије.

he такве мере бити предузете".⁵⁶ Ако је пак у питању забрана новина или пак часописа који се у овој земљи објављују она је могућа само „у случају осуде због поступака наведених у члану 57" Устава.⁵⁷ Овај члан Устава уређује начела обавезна за политичке партије чији статут, програми и активност морају бити сагласни начелима демократске и световне републике која почива на правима и слободама човека, као и на основном начелу недељивости нације и државне територије.⁵⁸

Неки од устава садрже и одредбе о времену у којем се може донети одлука о заплени или забрани штампе. Такве одредбе садржи Устав Кипра који прописује да до заплене може доћи по писменом одобрењу Врховног државног тужиоца Републике, а која мора бити потврђена одлуком надлежног суда и то у року који не сме бити дужи од 72 часа.⁵⁹ Устав Италије, такође, утврђује посебне рокове у вези са запленом повремене штампе, у случајевима који су хитни (апсолутна хитност) и када није била могућа благовремена интервенција судске власти. Тада су службеници судске полиције, који могу запленили овакве публикације, дужни да, у року од 24 сата саопште то судској власти. Ако органи судске власти не потврде заплени у року од даља 24 сата, тада се сматра да је заплена опозвана и она губи сваку важност.⁶⁰

8. Издавање дозволе за предузећа која обављају издавачку делатност

Мањи број устава уређује и издавање дозвола оним предузећима који обављају издавачку делатност. Овим нормама неки од устава, као на пример Устав Кипра, прописују могућност издавања дозвола предузећима који обављају овакву делатност. Устав Кипра то предвиђа као право Републике да користи могућност, коју устав пружа, да предвиди режим издавања дозвола предузећима за радиодифузију и телевизију као и биоскопима.⁶¹ Неки, пак устав, као на пример Устав Португалије, изричитом уставном нормом искључују овакву могућност. Тако Устав Португалије утврђује да „слобода штампе обухвата право оснивања листова и других публикација независно од било какве претходне административне дозволе, кауције или провере".⁶² Карактеристичне одредбе у том погледу садржи и Устав Белгије који прописује да се „од писаца, издавача или штампара не може тражити кауција".⁶³

⁵⁶ Видети члан 22 став 5 Устава Турске.

⁵⁷ Видети члан 22 став 6 Устава Турске као и члан 57 истог Устава.

⁵⁸ Видети члан 57 Устава Турске.

⁵⁹ Видети члан 19 став 4 Устава Кипра.

⁶⁰ Видети члан 21 став 3 Устава Италије.

⁶¹ Видети члан 19 став 5 Устава Кипра.

⁶² Видети члан 38 став 3 Устава Португалије.

⁶³ Видети члан 18 in fine Устава Белгије.

9. Право својине на средствима штампе и финансирање штампе

Мањи број устава садржи и одредбе о праву својине на средствима штампе. Тако, на пример, Устав Португалије изричито утврђује да „периодичне и непериодичне могу бити својина правних лица без лукративних циљева, листова и издавачких кућа образованих у облику друштва, као и физичких лица португалског држављанства”⁶⁴ као и да „телевизија не може бити у приватној својини”⁶⁵ Устав Кубе, пак, прописује да „штампа радио и телевизија, филм и друга масовна средства припадају држави или друштву”⁶⁶ Постоје и они уставни (најчешће је реч о уставима социјалистичких земаља) који не садрже експлицитне одредбе о власништву над средствима штампе, али садрже неке од одредаба које посредно указују да су ова средства власништво државе. То је особито видљиво из оних уставних одредаба којима се прописује шта држава гарантује у односу на остваривање слободе штампе и којим је средствима осигурава.

Одредбе о материјалним средствима којима располаже штампа као и одредбе о финансирању штампе садржи већи број устава. У односу на финансирање штампе уставни садрже различита питања која уређују уставним нормама. У том погледу Устав Турске садржи најисцрпније одредбе и уставом уређује следећа основна питања: забрану законског прописивања финансијских ограничења која би представљала сметњу или стварала тешкоће за слободно објављивање новости, мишљења и убеђења;⁶⁷ предвиђа коришћење (на основу начела једнакости) олакшица и средстава државе и других јавноправних лица као и установа које су везане за новине и часописе;⁶⁸ прописује могућност законског уређивања финансијских извора новина;⁶⁹ предвиђа посебну заштиту средстава којима штампа располаже, прописујући да „штампарије и њихови погони као и штампарски прибор не могу да буду узапћени или конфисковани, нити може да буде спречено њихово коришћење, чак ни под изговором да су њима учињена кривична дела.”⁷⁰ Устав Италије прописује само да се „законом може утврдити, прописима општег карактера, да средства за финансирање повремене штампе буду јавно позната”.⁷¹

Највећи број устава социјалистичких земаља садржи сличне одредбе о обавези државе да обезбеди одговарајућа средства за остваривање слободе штампе. Тако на пример: Устав СССР-а утврђује да се права у овој области која гарантује Устав обез-

⁶⁴ Видети члан 38 став 4 Устава Португалије.

⁶⁵ Видети члан 38 став 6 Устава Португалије.

⁶⁶ Видети члан 52 Устава Кубе.

⁶⁷ Видети члан 23 став 2 Устава Турске.

⁶⁸ Видети члан 23 став 3 Устава Турске.

⁶⁹ Видети члан 23 став 2 Устава Турске.

⁷⁰ Видети члан 25 Устава Турске.

⁷¹ Видети члан 21 став 5 Устава Италије.

бебују „остваривањем свеопштег развоја радија, телевизије, издавањима књига и периодичне штампе, мреже бесплатних библиотеке и проширивањем културне размене са другим државама”.⁷² Сличне одредбе садрже и уставни неких других социјалистичких земаља.⁷³

10. *Остала питања која уставу уређују у вези са слободом штампе*

Поред питања која смо навели, поједини уставу уређују и нека друга питања у вези са слободом штампе.

Тако, на пример, Устав Белгије садржи изричиту уставну забрану гоњења одређених лица за повреду слободе штампе. Тако овај Устав утврђује да „ако се зна ко је писац и ако је овај настањен у Белгији, издавач, штампар или растурач не могу да буду гоњени”.⁷⁴

Устав Турске уређује и питања везана за објављивање књига и брошура;⁷⁵ право на коришћење осталих средстава информисања, поред штампе;⁷⁶ право на исправку и одговор.⁷⁷

Устав Португалије садржи посебну одредбу о средствима масовних комуникација која припадају држави уређујући: коришћење тих средстава на начин да се осигура њихова независност у односу на владу и јавну управу;⁷⁸ састав информативних савета који се образују у оваквим средствима информисања, а који су образовани по пропорционалном систему од представника политичких партија заступљених у Скупштини Републике;⁷⁹ обезбеђивање слободе изражавања и супротстављања различитих струја и мишљења у овим средствима информисања;⁸⁰ овлашћења информативних савета у циљу обезбеђивања опште оријентације која поштује идеолошки плурализам.⁸¹

С обзиром на, несумњиво, велики значај који има слобода штампе у уставном и политичком систему, указали смо на основна питања која поједини уставу уређују у вези са овом слободом.

⁷² Видети члан 46 Устава СССР.

⁷³ На пример: Устав Бугарске (члан 54 став 2); Устав ЧССР (у члану 28 ставу 2); Устав Пољске (члан 83 став 2); Устав Кубе (члан 52); Устав Вијетнама (члан 25) и др.

⁷⁴ Видети члан 18 став 2 Устава Белгије.

⁷⁵ Видети члан 24 Устава Турске.

⁷⁶ Видети члан 26 Устава Турске.

⁷⁷ Видети члан 27 Устава Турске.

⁷⁸ Видети члан 39 став 1 Устава Португалије.

⁷⁹ Видети члан 39 став 2 Устава Португалије.

⁸⁰ Видети члан 39 став 3 Устава Португалије.

⁸¹ Видети члан 39 став 4 Устава Португалије.

Мр Раденка Цветић

асистент Правног факултета у Новом Саду

ЗАДРУЖНА СВОЈИНА (II)

3.2. *Задружна својина*

Имајући у виду важеће прописе о задружној својини, дакле, полазећи од принципа *de lege lata*, покушаћемо да одговоримо на питања о субјектима, предмету, садржини, начинима настанка, ограничењима, заштити и престанку задружне својине, уз извесне предлоге у смислу *de lege ferenda*.

3.2.1. *Субјекти, предмет и садржина задружне својине*

Субјекти задружне својине су, несумњиво, за другари. Међутим, поставља се питање ко може бити задругар? Да ли је тај статус резервисан само за физичка лица, и то да ли само домаћа или и домаћа и страна физичка лица, или пак задругар па, дакле, и субјект задружне својине може бити и правно лице, домаће правно лице (грађанско и друштвено правно лице) и страно правно лице. Целовит одговор на ово питање није садржан у Закону о задругама, већ је једино прецизирано да задругу могу основати најмање три пословно способна лица (члан 4. став 2). Како се под појмом „лице” у смислу субјеката права подразумевају и физичка и правна лица, те како су у погледу стицања својинских права и вршења привредне делатности Амандманима на Устав СФРЈ, Законом о предузећима те Законом о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима¹⁹ у начелу изједначена домаћа и страна физичка и правна лица, сматрамо да статус задругара, а тиме и могућност бити субјект задружне својине, могу стећи:

— физичка лица: држављани СФРЈ и странци

¹⁹ „Службени лист СФРЈ” бр. 36/90. од 29. јуна 1990. Закон је ступио на снагу 7. јула 1990.

— правна лица: домаћа (грађанска правна лица и друштвена правна лица) и страна, као колективни чланови задруге.²⁰

При томе би једини услов био постојање пословне способности, што је и самим Законом предвиђено. Мада то није истакнуто, мишљења смо да се захтева потпуна пословна способност физичких лица, а када се ради о правним лицима, њихова пословна способност је ограничена делатношћу односно циљем због којег су основана.

У погледу одређивања предмета задружне својине законодавац је био само нешто прецизнији. Наиме, у ставу 3. члана 15. Закона о задругама предвиђено је да задружну својину чине удели задругара, средства остварена пословањем задруге, као и средства која је задруга стекла на други начин.

Пре свега, треба установити које то ствари могу бити предмет задружне својине. С обзиром да је у Уставним променама, те променама предложеним у Нацрту Закона о изменама и допунама Закона о основним својинско правним односима²¹ истакнута намера доследног спровођења начела о нужности постојања истих правила за све облике својине у смислу стварања услова за непостојање привилегованих облика својине и својинско правних односа, предмет задружне својине могла би бити у начелу, свака ствар на којој може постојати право својине. А то значи све ствари, сем оних ствари ван промета (*res extra commercium*) које су истовремено јавна добра и налазе се у јавноправном режиму коришћења (*res communes omnium*).²² По самој природи ствари намеће се ограничење које произилази из циља оснивања задруге и остваривања заједничких интереса задругара.²³

Истакли смо већ да је као правило утврђено да задругар задржава право својине на средствима која је унео у задругу, а да уговором та средства може пренети у задружну својину, у заједничку својину задругара или у друштвену својину.²⁴

²⁰ Могућност да правно лице буде колективни члан задруге није ни где изричито законом предвиђена, али не видимо разлога да то буде забрањено поготово што таква могућност већ постоји када се ради о удружењима грађана и друштвеним организацијама. Наиме, чланови удружења грађана и друштвених организација могу бити и правна лица као њихови колективни чланови.

²¹ На жалост, усвојеним Законом о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима у доброј мери се одустало од радикалних предлога који су били садржани у Нацрту тог Закона тако да упркос „свим причама“ друштвена својина и фактички и правно остаје привилеговани облик својине.

²² Види више о томе: О. Станковић, М. Орлић, *op. cit.*, с. 16.

²³ То значи да предмет задружне својине могу бити ствари које служе остваривању заједничких интереса задругара и циљева ради којих је задруга основана.

²⁴ То директно произилази из тачке 3. амандмана XX на Устав СФРЈ и става 5. члана 15. Закона о задругама.

Имајући у виду које ствари могу бити предмет задружне својине, те могућност постојања различитих својинских облика на средствима која задругар унесе у задругу, може се рећи да задружну својину чине:

- удели задругара (облик, висина и број удела задругара одређује се актом о оснивању²⁵)
- средства која је задругар унео у задругу и уговором пренео у задружну својину
- средства остварена пословањем задруге, без обзира коришћењем којих средстава задруге су отворена: оним која су у праву својине задругара, заједничкој својини задругара, друштвеној својини или задружној својини
- средства која је задруга стекла на други начин, а не пословањем (то би могло бити стицање по основу тестаменталног наслеђивања, уговора о поклону и слично).

Питање садржине права задружне својине је уствари питање овлашћења која из тог права проистичу за њеног титулара. Титулар права својине односно власник из свог права црпи овлашћење да овоју ствар држи, да се њоме користи и да њоме располаже у границама одређеним законом.²⁶ Сматрамо да титулари задружне својине, такође, имају овлашћење држања (*ius possidendi*), овлашћење коришћења (*ius utendi* и *ius fruendi*), те овлашћење располагања (*ius disponendi*) средствима која чине задружну својину, у границама закона односно у оквиру вршења делатности задруге, тј. остварења циљева ради којих је задруга основана.

3.2.2 Начини настанка и ограничења задружне својине

Специфичност у погледу настанка задружне својине је у томе што је предуслов и оквир њеног настанка и постојања постојање задруге. Што се тиче појединих начина настанка задружне својине односно основа стицања, то би могли бити следећи:

- на основу вршења делатности задруге
- на основу правног посла (најчешће уговора) теретног или бестеретног
- тестаменталним наслеђивањем
- одржајем (и то сматрамо под општим условима за стицање права својине одржајем²⁷ с тим што би се задруж-

²⁵ Види члан 5. Закона о задругама.

²⁶ Члан 3. став 1. Закона о основним својинско правним односима („Службени лист СФРЈ” бр. 6/1980).

²⁷ Члан 28. Закона о основним својинско правним односима.

на својина могла стећи одржајем како ствари у праву својине тако и ствари у друштвеној својини²⁸⁾

— други случајеви који би таксативно били одређени законом.

С обзиром на природу и сврху задружне својине сматрамо да приоритетан значај треба дати стицању по основу вршења делатности.

У образложењу Предлога за доношење Закона о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима истакнуто је да су уставне промене и основна реформска опредељења у области привредног система, делом инаутурисана у Закону о предузећима и Закону о страним улагањима,²⁹⁾ открила нужност да област својинскоправних односа треба уредити на потпунији и концептуално другачији начин. А то подразумева, између осталог: неопходност нормативне разраде уставног и реформског начела о плуралитету облика својине (друштвене својине, задружне својине, приватне својине, личне својине), установљавање једнаког стварноправног режима за све облике својине, обезбеђење потребне правне сигурности власника и неповредивости његових својинских права у циљу стварања материјалне заинтересованости и стимулације за производно и друго ангажовање сопствене имовине, укидање институционалних (административних и сличних) ограничења и других рестрикција у области својинско правних односа, укидање максимума права својине на непокретностима и ослобађање индивидуалне иницијативе носиоца права својине.

Следствено томе сматрамо да би било непримерено било какво административно ограничење задружне својине у смислу искључивања одређених лица из круга субјеката задружне својине, одређених ствари из круга предмета задружне својине, начина и обима вршења овлашћења која проистичу из задружне својине те прописивање максимума задружне својине по задрузи. Свако такво ограничење било би неприродно и споља наметнуто као нечија својевоља ничим оправдана. Као једино ограничење, ако је то уопште потребно посебно истицати с обзиром да се подразумева, може се навести ограничење јавним поретком и делатностима задруге односно сврхом и циљем њеног оснивања.

²⁸⁾ У прилог таквом схватању иде и предлог из Нацрта закона о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима, члан 9, којим се предлагало брисање члана 29 Закона о основним својинскоправним односима у којем је предвиђено да се на ствари у друштвеној својини право својине не може стећи одржајем. Такав предлог није, међутим, постао саставни део Закона о изменама и допунама упркос чињеници да тржишним условима привређивања не одговара стварање привилегованих облика својине. Напротив, сви титулари треба да имају подједнако заштићен статус, па тиме и могућност стицања ствари путем одржаја, под одређеним законским условима, без обзира на ранији својински режим ствари.

²⁹⁾ „Службени лист СФРЈ” бр. 77/88.

3.2.3. Заштита и престанак задружне својине

Што се тиче заштите задружне својине не уочавају се разлози установљивања посебног система заштите задружне својине у односу на већ постојећи систем заштите права својине.³⁰ Сматрамо да две постојеће тужбе усмерене на повраћај ствари (*actio rei vindicatio* и *actio publiciana*) и тужба због неоснованог узнемиравања титулара у вршењу својинског права (*actio negatoria*) довољно обезбеђују заштиту задружне својине када дође до њене повреде. Требало би само извршити прецизирање у погледу активно легитимисаног лица³¹ и то због тога што се као повредилац задружне својине, било у виду одузимања ствари, било у виду узнемиравања, може јавити како треће лице које стоји ван задруге, дакле, које нема својство задругара у датој задрузи, тако и неко из редова задругара о чијој се задружној својини ради. Заштиту треба обезбедити у односу на оваког повредиоца, а последица тога је да било коју од тужби за заштиту задружне својине могу подићи сви задругари заједно у својству задруге, али исто тако и поједини задругари, односно поједини задругар против задругара који је, односно који су повреду задружне својине извршили. То у ствари значи да задругари уживају заштиту својих овлашћења која проистичу из задружне својине како према трећим лицима тако и према осталим задругарима.

У вези престанка задружне својине Закон о задругама садржи само једну одредбу у којој се на посредан начин говори о престанку задружне својине. Наиме, у ставу 1. члана 20. Закона одређено је да престанком задруге средства у задружној својини, по подмирењу обавеза према повериоцима, се расподељују задругарима, ако статутом задруге није друкчије одређено.³² То значи да та средства из задружне својине, по престанку задруге, расподелом међу задругарима прелазе у приватну својину задругара, и то сразмерно доприносу настанку тих средстава. Једино се статутом задруге може предвидети нешто друго у односу на законско правило. С обзиром да статут доносе задругари,³³ то значи да су они искључиви субјекти одлучивања о судбини задружне својине након престанка задруге.

³⁰ Члан 37—43: Закона о основним својинско правним односима.

³¹ Сва остала питања као што су начин вршења повреде, рок доношења тужбе, чињенице које тужилац треба да докаже, положај и права савесног и несавесног држаоца у погледу нужних, корисних и луксузних трошкова, моменат када савестан држалац постаје несавестан и др., треба решавати сходном применом прописа о заштити права својине.

³² То правило не важи у случају да до престанка задруге дође услед спајања са другом задругом или припајања другој задрузи, или поделом на више задруга. У том случају имовина задруге, па, дакле, и средства у задружној својини се преносе на правне следбенике задруге. Види став 1 члана 19 Закона о задругама.

³³ Види члан 7. став 2. и 3. Закона о задругама: скупштину задруге чине сви задругари односно њихови представници; скупштина доноси статут и...

На тај начин се жели постићи извештан, неопходан степен сигурности који ће стимулирати оснивање задруга те стварање и јачање фонда задружне својине. Истовремено, жели се онемогућити понављање стања произведеног Уредбом о имовинским односима и реорганизацији сељачких радних задруга из 1953. године и Уредбом о земљорадничким задругама из 1954. године.³⁴ У том смислу, Законом о задругама је предвиђена могућност да се имовина која је по основу тих Уредаба прешла у друштвену својину и пренета без накнаде другим корисницима, врати легитимним носиоцима.³⁵ Тако је предвиђено да ће имовина стечена радом и пословањем задруга и задругара после 1. јула 1953. године, која је организационим, односно статусним променама пренета без накнаде другим корисницима, ступањем на снагу овог закона,³⁶ на основу документованог захтева бити враћена тим задругама, односно њиховим правним следбеницима, на начин и под условима утврђеним законом. Такође је предвиђено да ће пословне и стамбене зграде које су, од 1. јула 1953. године до 31. децембра 1965. године биле у власништву задружних савеза, а касније без накнаде пренете другим корисницима, ступањем на снагу овог закона, а на основу документованог захтева бити враћене тим савезима, на начин и под условима утврђеним законом.

У том циљу, у Социјалистичкој републици Србији³⁷ утврђен је Нацрт закона којим се уређује начин и услови враћања стечене имовине задруга и задругара после 1. јула 1953. године. Нацрт предвиђа да задруга односно њен правни следбеник своје право на враћање имовине и пословних и стамбених зграда остварује путем захтева садашњем кориснику. Захтев мора да буде документован, односно мора се тачно назначити имовина чије се враћање тражи и основ тражења, а може се поднети у року од годину дана од дана ступања на снагу закона, односно од дана оснивања задруге уколико се она оснује након ступања на снагу закона. Корисник имовине којем се захтев подноси има право на накнаду за рад и уложена средства, односно може да понуди друго одговарајуће земљиште на име накнаде. Даље, предвиђа се обавеза корисника да размотри захтев након његовог пријема без одлагања. Средство правног регулисања односа који настају поводом враћања је уговор. Уговором о враћању мора бити тачно утврђена имовина која се враћа и рок враћања. Уговором се, такође, може утврдити и начин заједничког коришћења те имовине од стране подносиоца захтева и садашњег корисника имовине. Ако подносилац захтева не успе у року од месец дана од дана подношења захтева да уговорним путем

³⁴ Види *Гласник*, бр. 10, 1990, стр. 28—29.

³⁵ Члан 37. Закона о задругама.

³⁶ Закон о задругама је ступио на снагу 27. јануара 1990. године, што значи да је од тог момента могуће поднети захтев за враћање имовине.

³⁷ Радни текст закона утврдио је Секретаријат за пољопривреду САП Војводине, а закон треба да се донесе и примењује јединствено на целој територији Републике. Видети *Дневник* од 12. марта 1990, стр. 7.

регулише односе са садашњим корисником, своје право може остварити пред редовним судом, у ком случају би судска одлука замењивала уговор.

Нацртом је утврђено и решење за случај да имовину, односно пословну или стамбену зграду није могуће вратити (нпр. због тога што је дошло до пропасти ствари). Тада се подносилац захтева и садашњи корисник могу споразумети да се надокнади протувредност имовине, односно да се врати одговарајућа вредност (сличних својстава и намене). Накнада се одређује према гржишној цени или грађевинској вредности имовине у моменту враћања. Оно што је веома значајно је то да је предвиђено да имовина која је враћена задрузи постаје задружна својина и не може се трансформисати у друге својинске облике.

Утврђивање Нацрта закона којим се уређује враћање стечене имовине задруга и задругара после 1. јула 1953. године, у врло кратком року након утврђивања такве могућности Законом о задругама, показује решеност да се отклоне последице самовољног и произвољног понашања органа државне власти. Оно што сматрамо као отежавајућу околност за остварење ове законске могућности је толики протек времена, те чињеница да су многи докази уништени или нестали.

РЕЗИМЕ

Уставним променама из 1988. године задружна својина је поново установљена као посебна својинска категорија. Законом о задругама из 1990. године регулисана су основна питања задругарства и у пар одредаба задружна својина. Што се тиче питања својинских облика на имовини задруге, нема систематског приступа у Закону, али се може закључити да имовина задруге може бити у неком од следећих својинских режима: право својине задругара, заједничка својина задругара, задружна својина и друштвена својина. При томе, правило је да задругар задржава право својине на средствима која унесе у задругу, те у случају сумње треба сматрати да задругар има право својине на средствима унетим у задругу. Међутим, он може слободним избором средстава која је унео у задругу путем уговора пренети у задружну својину, у заједничку својину задругара или у друштвену својину.

Имајући у виду важеће прописе о задружној својини, покушали смо да одговоримо на питања о субјектима, предмету, садржини, начинима настанка, заштити и престанку задружне својине, те могућностима њеног ограничења, уз извесне предлоге у смислу *de lege ferenda*.

Као императив намеће се доследно спровођење реформске мере која иде у правцу стварања истих правила за све облике својине у смислу не стварања и не постојања привилегованих својинских облика и својинскоправних односа. У том смислу Закон о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима изневерио је очекивања и остао недоречен.

ПРИКАЗИ

Милорад Ботић: АДВОКАТУРА

— огледи, есеји, скице за биографију, медаљони —
(у припреми за штампу)

САВА Д. ГРУЈИЋ

(1910—1988)

Сава Грујић, рођен 18. октобра 1910. у Башајду (Банат) у средње имућној сељачкој породици. Гимназију је учио у Кикинди, а право студирао у Београду. Дипломирао на Правном факултету у Београду 1935. године. Краће време провео на постдипломским студијама права у Грацу (1937).

Адвокатску праксу вршио у Београду и у Петровграду (Зрењанин). Адвокатски испит положио у Београду 1939. године.

За време окупације ради као адвокатски приправник у адв. канцеларији Милоша Николића у Петровграду. У ослобођењу (1944) ставља се на расположење Народноослободилачком одбору у Петровграду, те до 1946. обавља дужност правне струке у разним органима градске управе.

Адвокатску канцеларију отвара у Зрењанину, 1946, коју води све до пензионисања, 1977. године.

Као студент и адвокатски приправник Сава Грујић се политички исказује као противник диктатуре и надирућег нацизма и фашизма, са грађанско-демократских позиција (Самостално демократска странка). На општинским изборима (1936) и парламентарним изборима (1938) залаже се за кандидате Удружене опозиције (СДО). Сарађивао је и са омладинском левицом (ОМПОК). Уживао је углед прогресивног младог интелектуалца.

Сава Грујић, својим солидним знањем, прегалаштвом и поштељем, изабран је у прве редове адвоката у Банату и по успесима и по обиму пословања. Претежно се бавио грађанским споровима, али је успешно водио и све друге послове, углавном везане за суд. Спадао је у типичне судске адвокате, избегавајући ангажмане ван суда.

Заузет професионалном делатношћу свој друштвени рад протеже једино на адвокатску организацију. Бирао је у разне органе

Адвокатске коморе у Новом Саду (Управни одбор, Савет, Дисц. суд) у више наврата. Председник је Уређивачког савета *Гласника АКВ* од 1973. до 1977. Вишегодишњи је председник Општинске организације адвоката у Зрењанину. На свим функцијама и дужностима развија запажену и корисну делатност, доприносићи напретку адвокатуре и њезиној афирмацији у друштву. Приликом јубилеја *Гласника* о шесетгодишњици (1988) добио је повељу *Гласника*, коју већ оболео није могао лично примити, која му је била последња професионална радост.

КРИВИЧНО ПРАВО

ОСНОВНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ОДРЕБИВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ ПРИТВОРА

(Чл. 191. ЗКП)

Ако на основу захтева за спровођење истраге није донето решење о њеном спровођењу не може се против осумњиченог лица одредити или продужити притвор.

Побијаним решењем продужен је раније одређен притвор против осумњиченог лица пре доношења решења о спровођењу истраге против њега.

Осумњичено лице је против првостепеног решења о продужењу притвора поднело жалбу са образложењем да не постоје законски услови за продужење притвора.

Врховни суд Војводине је прихватио ове жалбене наводе и укинуо притвор против осумњиченог лица.

Из образложења:

Недоношењем решења о спровођењу истраге, нису створени услови за одређивање притвора из члана 191. ЗКП, јер је основни услов за одређивање притвора и његово продужење постојање основане сумње да је осумњичено лице учинила кривичног дела. Постојање основане сумње утврђује се решењем о спровођењу истраге, које није донето на основу захтева за спровођење истраге пре доношења решења о продужењу притвора.

Како у конкретном случају нису постојали законски услови за продужење притвора против осумњиченог лица, тиме је веће из члана

23. став 6. ЗКП неосновано продужило притвор против осумњиченог лица.

(Врховни суд Војводине, решење бр. Кж. 97/90 од 20. III 1990)

ПРОДУЖЕНИ ПРЕКРШАЈ

Окривљени који са две или више самосталних радњи извршених у временском континуитету, у истом месту, на исти начин, коришћењем сличних прилика или ситуација, које због овог представљају природну целину о ствари обележја неколико правно истоветних прекршаја учинилац је једног продуженог прекршаја за који се окривљеном изриче једна казна, када то није у супротности са захтевима криминалне политике.

Првостепеним решењем је утврђено да је окривљени са пет самосталних радњи извршио пет прекршаја из члана 226. став 1. тачка 29. Закона о основама безбедности саобраћаја на путевима, и за сваки од ових прекршаја окривљеном је утврђена казна, и изречена јединствена казна за све прекршаје у стицају.

Другостепеним решењем Покрајинског већа за прекршаје одбијена је жалба окривљеног и потврђено првостепено решење.

У захтеву за ванредно преиспитивање решења о прекршају се између осталог наводи, да окривљени са више радњи није остварио више прекршаја у стицају, већ да је тим радњама извршио један продужени прекршај.

Врховни суд Војводине је прихватио ове разлоге и преиначио пр-

востепено и другостепено решење о прекршају тако што је радње окривљеног правно квалификовао као један продужени прекршај за који му је изрекао једну казну.

Из образложења:

Из чињеничног описа радњи извршења у изреци првостепеног решења о прекршају произилази да свака од ових радњи садржи сва законска обележја прекршаја из члана 226. став 1. тачка 29. Закона о основама безбедности саобраћаја на путевима, да је ове радње окривљени предузео у одређеном временском континуитету (у року од 10 дана), у истом насељеном месту, на исти начин, односно коришћењем истих прилика и ситуација.

Ове радње осуђеног, са становишта обичног животног и логичког искуства представљају континуирану делатност која је имала вид јединствене природне целине, а примена конструкције продуженог прекршаја у конкретном случају није у супротности са захтевом криминалне политике, из тих разлога, и по оцени овога суда, у односу на утврђене радње испуњени су услови за примену института продуженог прекршаја.

Овај суд је нашао да је погрешно поступљено када су радње окривљеног квалификоване као стицај пет правно истоветних прекршаја из члана 226. став 1. тачка 29. Закона о основама безбедности саобраћаја на путевима — уместо као један прекршај из наведеног прописа.

Због погрешне правне квалификације радњи кажњеног, погрешно је поступљено када су приликом одмеравања казне примењене одредбе о изрицању јединствене казне за прекршаје у стицају, уместо да је окривљеном за продужени прекршај изречена једна казна, па је из свих ових разлога учињена повреда материјалног права на штету окривљеног из члана 252. тачка 4. Закона о прекршајима СР Србије.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Кзп. 35/90 од 22. III 1990)

ГРАБАНСКО ПРАВО ПРЕСУБЕНА СТВАР

(Чл. 333. ст. 2 ЗПП)

Пресубену ствар одређује идентитет странака, тужбеног захтева и чињеничног основа на коме се тужбени захтев заснива.

Из образложења:

Право својине на предметном путничком возилу расправљено је међу истим странкама и правноснажним пресудом утврђено је сувласништво тужиоца од 2/3 дела и тужене 1/3 дела. Како тужилац на основу истог правног односа, на истим околностима и чињеницама о којима је већ правноснажно одлучено, поново овом другом тужбом поставља тужбени захтев ради признања права својине на путничком возилу, правилно нижестепени судови поступају када примененом члана 333. став 2. ЗПП-а тужбу одбацују утврђујући по службеној дужности да је ствар правноснажно пресубена.

И сами ревизиони наводи потврђују исправност и законито поступање нижестепених судова. Ревизија понавља битне околности и чињенице везане за куповину аутомобила, подизање кредита, начин отплате и у свему томе међусобни однос странака, са истом тврђом као и раније да тужена у куповини аутомобила и отплати кредита није учествовала. О свему овоме је правноснажно расправљено и правилно судови утврђују да у оба спора постоји идентитет парничних странака, захтева и чињеничног основа, услед чега је и основан приговор пресубене ствари.

(Решење Врховног суда Војводине бр. Рев. 391/90 од 13. VI 1990)

ОДРЕБИВАЊЕ НАДЛЕЖНОСТИ СУДА ПРЕМА ОДРЕДБАМА МЕЂУНАРОДНОГ УГОВОРА

(Чл. 3. Закона о решавању сукоба закона)

Када постоји међудржавни уговор између СФРЈ и друге стране државе о узајамном правном саобраћају, тада се надлежност суда

одребује према одредбама тог уговора а не према одредбама закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима.

Из образложења:

Противно наводима ревизије сходно одредбама члана 32. и 33. Уговора између СФР Југославије и НР Мађарске о узајамном правном саобраћају од 7. марта 1968. године („Службени лист СФРЈ” — Међународни уговори 3/86) за доношење одлуке о односима између родитеља и деце надлежан је суд оне стране уговорнице на чијој територији дете има пребивалиште или боравиште. С обзиром на постојање цитираног међудржавног уговора, сходно одредбама члана 3. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима („Службени лист СФРЈ”, број 43/82 и 72/82), другостепени суд се погрешно позива на одредбе овог закона. Међутим, како се одредбама члана 32. Међудржавног уговора одређивање меродавног права регулише на исти начин, тј. примењује се закон стране уговорнице чији је држављанин дете, нижестепени судови су правилном применом материјалног права признали страну судску одлуку.

(Решење Врховног суда Војводине бр. Рев. 375/90 од 23. V 1990)

НАПУШТАЊЕ СТВАРИ (ДЕРЕЛИКЦИЈА)

(Чл. 46. ст. 2. Закона о основним својинско-правним односима)

Да би дошло до губитка права власништва дереликцијом није дозвољено да власник престане да држи ствар, већ је потребно несумњиво очитовање воље да ствар напушта и да више не жели бити власник ствари.

Из образложења:

На основу утврђених чињеница нижестепени судови су погрешно извели чињенични и правни закључак да је право власништва на некретнини (локал и магацин) престало напуштањем ствари. У смислу члана 446. став 2. Закона о ос-

новним својинско-правним односима („Службени лист СФРЈ”, број 60/80) ствар се сматра напуштеном када њен власник на несумњив начин изрази вољу да је не жели више поседовати. Да би се могло говорити о дереликцији, потребно је, да се овлашћених изричито одрекне свог права. Околност да неко има пасивно држање и да у току извесног времена не предузима ништа у погледу вршења неког права не може се тумачити као изражена воља и одрицање. Према оцени овог суда усмена изјава покојног брачног друга тужене тадашњем закупцу локала, да локал не жели продати и издати у закуп и његова истовремена усмена примедба да му локал не треба јер му је све узето, не представља несумњиво одрицање од права власништва које је у земљишним књигама уписано у његову корист, а која околност је била несумњиво позната у Скупштини општине 3., што потврђује њен акт од 23. фебруара 1978. године достављен СИЗ-у у стамбеној области. Околност што је право власништва у корист тужене уписано у земљишним књигама након смрти њеног брачног друга тек 1987. године, за које време је некретнине коришћене од стране закупца на основу располагања закуподавца који је имао знања да је некретнина земљишно-књижно власништво трећег лица, није држање које представља дереликцију, која има за правну последицу престанак права власништва.

Како су нижестепени судови погрешно применили материјално право, ваљало је ревизију тужене као основану усвојити и пресуду другостепеног суда преиначити сагласно диспозитиву ове пресуде применом члана 395. став 1. ЗПП.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 363/90 до 23. V 1990)

ОТУБЕЊЕ СУВЛАСНИЧКОГ ДЕЛА

Под одређеним околностима правно је ваљана и прећутна сагласност сувласника на отубење његовог сувласничког дела од стране другог сувласника.

Из образложења:

Утврђено је да је тужилац у дугом временском периоду, тачније од 1949. до 1976. године био у поседу целе спорне некретнине, а по основу уговора о закупу закљученим са братом туженог коме је у том периоду плаћао закупнину. Тужени никада за то време на било који начин није манифестовао своје право сувласништва на предметној некретнини, обавезе према друштвеној заједници није плаћао. Такво понашање туженог и његовог брата створило је уверење код тужиоца да је брат туженог искључиви власник спорне некретнине. Затим је брат туженог право својине на целој некретнини продао купопродајним уговором тужиоцу, о чему је 12. јула 1976. године сачињен и писмени уговор, који је у целини извршен. Тужени је одмах сазнао и из казивања свог брата да је предмет те купопродаје био и сувласнички део спорне некретнине туженог и да је брат туженог примио купопродајну цену у уговореном износу за целу некретнину. Ни након таквог сазнања у даљем периоду од 9 година тужени није предузео било какву радњу којом би манифестовао своје право сувласништва и ради заштите тог свог права.

Ове утврђене чињенице указују да се тужени прећутно сагласио са правним послом, предметном купопродајом, који је закључио његов брат, тачније да је тужени прећутно одобрио ову радњу свога брата. Тиме је правни посао закључен између тужиоца и брата туженог постао правно ваљан у односу на сувласнички део туженог.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 518/90 од 5. VII 1990)

ОДГОВОРНОСТ ОПШТИНЕ ЗА ШТЕТУ ПРИЧИЊЕНУ НЕПРАВИЛНИМ РАДОМ ЊЕНИХ ОРГАНА

Општина одговара за штету причињену неправилним радом њених органа приликом рушења објекта у поступку принудног извршења.

Из образложења:

Нижестепени судови су правилно применили материјално право када су делимичним усвајањем тужбеног захтева обавезали тужену да накнади штету тужиоцу јер су основано закључили да тужена одговара за причињену штету у току извршења рушења тужиоцевог привременог објекта.

Радници тужене Општине грађевински инспектор и начелник Одељења за инспекцијске послове су спровели закључак тужене о рушењу предметног објекта тужиоцу. Делови предметног објекта тужиоца који су преостали након рушења осим столарије, седам рушетних носача, кровне конструкције од укупно 10 и 70% прера који су материјал након демонтаже сачувани, сви остали преостали елементи објекта су набацани без реда на једну гомилију на плацу ГРО у Б., јер од тих осталих преосталих елемената овог објекта данас се ништа више не може искористити из разлога што су ти делови овог објекта приликом самог рушења у већој мери оштећени или уништени, пошто је само рушење извршено без одређеног реда уз један напоран приступ, прубо и нестрпљиво, тешким алатима који се махом користе у грађевини приликом прубних рушења где се не калкулације са остатком материјала, и то пајсерима и крамповима, а сем овога и због штетног утицаја атмосферских прилика од момента рушења овог објекта па до данас јер сви ови делови овог објекта леже под отвореним небом. Сво то време тужилац никад од спране тужене није био позван да евентуално предузме преостале делове свог објекта.

Затим, приликом демонтаже и транспорта опреме из ове посластичарске радње тужиоца механички су оштећени миксер мешалица, витрина за сладолед, стабилизатор, viseћа витрина, рефлектори, две завесе, три зидне светилке, светилка фирме, дводелни судопер, и једна тепсија, један пони бицикл чиме је према данас важећим ценама учињена штета на опреми ове посластичарнице тужиоца укупно 62.500,00 динара.

По становишту ревизијског суда, наиме, и принудно извршење управних аката у рушењу привремене

ног грабевинског објекта мора се спровести тако да извршеникова добра не претрпе већа оштећења од уобичајеног просечног која у таквим приликама се догађају. То значи да рушење треба извршити у складу са вештином грабевинске струке одговарајућим и примерним алатом за такав посао, а све у циљу испоштовања принципа из члана 272. ЗУП-а. Према томе, свако оштећење на стварима предмета извршења преко уобичајене мере има се приписати неправилном раду органа за извршење за који рад општина одговара за накнаду штете насталу таквим неправилним радом.

У конкретном случају у извршењу рушења тужиоцевог објекта управо је поступљено неправилно јер је настало оштећење преко уобичајене мере.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 442/90 од 13. VI 1990)

КАМАТА ЗБОГ ДОЦЊЕ У ИСПОРУЦИ АУТОМОБИЛА

Када је уговорена гарантована цена на дан уплате купцу припада камата од пада продавца у доцњу па до испоруке возила.

Из образложења:

Према релевантном утврђењу нижестепених судова 5. августа 1988. године закључен је уговор о продаји возила између тужиоца као купца и тужене као продавца о куповини путничког возила „застава“ 128 — скала-55/V за купопродајну цену од 9,000.000. динара. Уговорена је обавеза туженог као продавца да возило испоручи у року од 90 дана рачунајући од дана уплате купопродајне цене, затим је уговорено да на уплаћени износ новчаних средстава продавац ће купцу обрачунати и исплатити камату по закону ако купац доплати до цене на дан испоруке. Ако продавац купца ослободи доплате, купцу на уплаћени износ средстава не припада камата. Тужилац је дана 5. августа 1988. године налогом уплатио купопродајну цену у целости а возило је добио 20. октобра 1988. године. Тужилац није вршио доплату купопродајне цене нити је то од

њега тражено мада је спорно возило у међувремену поскупило тако да је 22. новембра 1988. године износило 1,800.000.— динара. Тужилац је дакле спорно возило добио 76 дана од дана уплате.

Полазећи од напред наведеног чињеничног стања ревизијски суд налази да тужилац неосновано тражи с позивом на одредбе члана 16. став 2. тачка 4. Закона о основама пословања организација удруженог рада у области промета робе и услуга у промету робе и о систему мера којима се спречава нарушавање јединственог југословенског тржишта у тој области камату за уплаћени новац пре доцње туженог. По мишљењу ревизијског суда најме камата по члану 16. поменутог Закона припада купцу само ако је уговором закључен из спекулативних разлога нарушавањем начела једнаке вредности давања (члан 15. ЗОУ). Међутим, када је уговором гарантована цена уз сагласност да се не плати камата онда нема спекулативних разлога, и таква камата би припадала само по овим правилима када би продавац запао у доцњу са испоруком возила, како у време важења наведеног Закона, тако и након што је престао да важи.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 501/90 од 20. VI 1990)

ДЕЧИЈЕ ИЗДРЖАВАЊЕ (чл. 55. ст. 1. и 2. ЗОРД САПВ)

Обавеза родитеља да издржава пунолетно дете на школовању, за разлику од обавезе родитеља да издржава малолетно дете, постоји само уколико за то има могућности.

Из образложења:

Када се утврђене чињенице упореде са могућностима странака да остваре средства потребна за њихова издржавања, долази се до закључка да су и са једне и са друге стране (тужилац — тужена) остварена средства минимална и недовољна за издржавање и тужиоца и тужене. У време утврђивања обавезе тужене да издржава тужиоца, тужилац је од студентског кредита имао већа средства од остварених

средстава тужене у виду пензије. Уследило је незнатно повећање пензије и утврђени месечни износ од 321.188.— динара је такав износ да он не може подмирити ни најосновније потребе саме тужене, и у да тој ситуацији не може створити основану законску могућност да из тако мале остварене пензије издржава тужиоца било којим износом па ни износом од 40.000.— динара или сада 4,00 динара месечно према новоизраженим вредностима динара. Тако се долази до јединог могућег коначног закључка да тужена нема довољно средстава ни за своје сопствено издржавање, па стога и није у могућности да на било који начин учествује у издржавању тужиоца који је пунолетан и има средстава за издржавање, која такође нису довољна, али се ипак у датим приликама не могу занемарити.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 488/90 од 13. VI 1990)

ТЕСТАМЕНТ ПРЕД СВЕДОЦИМА (чл. 65. Закона о наслеђивању)

Потписивање тестамена и изјава тестатора којом се потврђује да је исправа коју потписује његов тестамент, временски и просторно морају бити повезани и завршени у присуству два сведока.

Из образложења:

Судови су утврдили да је пок. Ш. Ч. замолио Л. Ф. да му напише тестамент. Тестамент му је диктирао покојни док га је Л. Ф. написао. Након што је Л. Ф. написао тестамент, Ш. Ч. га је прочитао и затражио од Л. Ф. да буде сведок те је пред њим потписао тестамент. Тестамент је сачињен у кући пок. Ш. Ч. Други сведок је тестамент потписао након што је тестамент већ био сачињен и од стране тестатора и првог сведока потписан. Завешталац је и пред другим сведоком изјавио да је то његов тестамент.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су погрешно применили материјално право усвојивши тужбени зах-

тев. Према одредби члана 65. Закона о наслеђивању, завешталац који зна да чита и пише може направити тестамент на тај начин што ће исправу коју му је неко други саставио својеручно потписати у присуству два сведока, изјављујући пред њима да је то његов тестамент (став 1.), с тим да ће се сведоци потписати на самом тестаменту (став 2.). Из наведене одредбе следи да је потписивање тестамена од стране опоручитеља, његова изјава којом потврђује да је исправа коју потписује његов тестамент и потписивање сведока уствари једна јединствена правна радња (unitas actis). Стога, није ваљан тестамент написан од стране друге особе у смислу члана 65. Закона о наслеђивању, ако га тестатор није потписао у присуству два сведока, јер сведоци сведоче и то потврђују својим потписом да је тестатор потписао тестамент и да је изјавио да је то његов тестамент, односно њихово присуство се своди не на садржај тестамена, већ на аутентичност потписа тестатора и његову изјаву да исправа коју потписује представља његову последњу вољу — тестамент.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 522/90 од 28. VI 1990)

ПРЕСТАНАК ВРШЕЊА **АДВОКАТСКЕ ДЕЛАТНОСТИ**

(чл. 30. тач. 8. Закона о адвокатској делатности и служби правне помоћи)

Адвокату престаје право на вршење адвокатске делатности ако стекне својство радника оснивањем радње за обављање делатности личним радом ван адвокатуре.

Из образложења:

Неспорно је у овој управној ствари, а то произилази из списка предмета, да је решењем Општинског секретаријата за привреду, финансије, урбанизам, стамбено-комуналне послове и саобраћај Општине, уписано у регистар радње оснивање Агенције за консалтинг и посредовање, чији је оснивач и власник тужилац, по професији адвокат. При таквом стању ствари, те имајући у виду одредбу члана 30. тач-

ка 8. Закона о адвокатури и служби правне помоћи („Службени лист САПВ”, број 18/76 и 4/87), тужена комора је правилно поступила када је донела решење о брисању тужиоца из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине. Наиме, овом законском одредбом је прописано да адвокату престаје право на вршење адвокатске делатности ако стекне својство радника, осим у адвокатској радној заједници. Дакле, уписом у регистар радње оснивање поменуте агенције од стране тужиоца престало му је право на вршење адвокатске делатности по основу напред цитиране законске одредбе, због чега, суд оцењује као законито решење којим се тужилац брише из Именика адвоката тужене Адвокатске коморе.

Суд не може прихватити, као основан навод у тужби да у конкретном случају није било места примени поменуте законске одредбе, јер да тужилац оснивањем наведе-

не агенције није стекао својство радника. Ово због тога, јер према основним начелима Устава САПВ радни људи који самостално врше делатност личним радом средствима у својини грађана имају на основу свог рада у начелу истидруштвено-економски положај и у основи иста права и обавезе као и радници у организацијама удруженог рада. Дакле, сагласно Уставу, радни људи који самостално врше делатност личним радом изједначени су у правима и обавезама са радницима у радном односу, што значи да и ти људи имају својство радника. Стога, тужилац неосновано истиче у тужби да он оснивањем агенције није стекао својство радника.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. У. 666/90 од 27. VI 1990)

Приредио
Александар Врghiћ

СА СКУПШТИНЕ ОДВЈЕТНИЧКЕ КОМОРЕ ХРВАТСКЕ

Годишњој изборној скупштини Одвјетничке коморе Хрватске, која је одржана 13. октобра 1990. године у Загребу, у име Адвокатске коморе Војводине присуствовали су Боривој Јекић и Владимир Трухар.

Бираним речима, скуп је поздравио и пожелео успех у раду, Владимир Трухар:

Почео бих једном не тако младом мишљу познатог француског правника XVI века, канцелара d'Aguesseau. У свом чувеном реферату *О адвокатској независности* казао је: „Адвокатура је ред стар колико и судство, племенит колико и врлине, потребан колико и правда.”

Можемо се радовати што припадамо овом позиву. Можемо се радовати што излазимо из времена једноумља. Међутим, при томе не смејемо заборавити да је једноумље оставило дубоке корене у нама. Опраштајући се од једноумља, морамо покушати ући у време толеранције. При томе не смејемо заборавити да толеранција не претпоставља слагање с нашим мишљењем, него поштовање туђег мишљења. Толеранција претпоставља одбацивање апсолутне истине и прилаз релативној истини. Толеранција претпоставља оно што је рекао велики мислилац Constant: „Различитост је живот, једнообразност смрт”.

Завршио бих с пар стихова нашег познатог песника А. Шимића, који у својој чувеној *Опомени* каже:

„Човјече пази
да не идеш мален
испод звијезда!”

Владимир Трухар

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора АКВ, одржаној у Новом Саду 26. 11. 1990. године, донете су следеће одлуке:

1. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Табаковић Невенка, рођена 11. 05. 1955. године у Бачкој Тополи, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Његошева бр. 28, а са даном 26. 10. 1990.

2. Уписује се у Именик адвоката АКВ Илић Јозо, рођен 21. 01. 1960. године у Каменици, Теслић, са седиштем адвокатске канцеларије у Светозар Милетићу, а са даном 26. 10. 1990.

3. Уписује се у Именик адвоката АКВ Дабић Светозар, рођен 27. 03. 1955. године у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Војводе Мићића ул. 20/Г, а са даном 26. 10. 1990.

4. Брише се из Именика адвокатских приправника Комлушки Нинослав, адв. приправник код Секел Јована, адвоката у Зрењанину, са даном 03. 05. 1990. године, због заснивања радног односа.

5. Уписује се у Именик адвоката АКВ Комлушки Нинослав, рођен 08. 08. 1962. године у Зрењанину, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, а са даном 26. 10. 1990.

6. Уписује се у Именик адвоката АКВ Станић Здравко, рођен 18. 03. 1956. године у Власеници, са седиштем адвокатске канцеларије у Србобрану, а са даном 26. 10. 1990.

7. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Станковић Борбе, рођен 04. 05. 1951. године у Крчедину, Инђија, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, а са даном давања свечане изјаве.

8. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Балабановић Мирјана, рођена 01. 02. 1955. године у Новој Пазови, са седиштем адвокатске канцеларије у Новој Пазови, а са даном давања свечане изјаве.

9. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Петрић Бранка, рођена 20. 11. 1962. године у Раткову, Озаци, са адвокатско-приправничком вежбом код Мушички Доротеје, адвоката у Новом Саду, са даном 26. 10. 1990.

10. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Трајковић Зоран, рођен 21. 05. 1963. године у Скопљу, са адвокатско-приправничком вежбом код Милић Душана, адвоката у Новом Саду, а са даном 26. 10. 1990.

11. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Станков Јасмина, рођена 13. 11. 1965. године у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Шутовић Радоње, адвоката у Зрењанину, а са даном 26. 10. 1990.

12. Уписује се у Именик адвокатских приправника АК Војводине Опанковић Драгана, рођена 28. 04. 1967. године у Нишу, са адвокатско-приправничком вежбом код Јасика Николе, адвоката у Инђији, а са даном 26. 10. 1990.

13. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Микеш Драган, рођен 28. 07. 1958. године у Загребу, са адвокатско-приправничком вежбом код Парлаћ Миодрага, адвоката у АРЗ „Законитост“ Нови Сад, а са даном 26. 10. 1990.

14. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Плавшић Бранко, рођен 23. 08. 1958. године у Новом Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Илић Бошка, адвоката у Новом Саду, а са даном 26. 10. 1990.

15. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Сујић Биљана, рођена 17. 08. 1967. године у Титовом Врбасу, са адвокатско-приправничком вежбом код Колесар Федора, адвоката у Новом Саду, а са даном 26. 10. 1990.

16. Тачка 1. решења АКВ број 247/90 од 01. 06. 1990. мења се и гласи:

1. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Јоцић Бранислав, адвокат у Суботици, са даном 01. 06. 1990, због пензионисања.

2. Брише се из Именика АК Војводине Хибиш Рихард, адвокат у Новом Саду, са даном 21. 08. 1990, због пензионисања.

3. Молнар Андраш, адвокат у Новом Саду одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Хибиш Рихарда, адвоката у Новом Саду.

4. Узима се на знање изјава Хибиш Рихарда да задржава чланство у Фонду посмртнине и након пензионисања, уз услов редовног вршења обавезе према Фонду.

17. Брише се из Именика адвоката АК Војводине у Новом Саду Поваковић Оливер, адвокат у Новом Саду, услед смрти, а са даном 14. 10. 1990. године.

За преузиматеља адвокатске канцеларије одређује се Тодоровић Радивој, адвокат у Новом Саду.

Новаковић Радмилу, сину пок. Новаковић Оливера, исплатити припадајућу посмртнину из Фонда посмртнине.

18. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Борђевић Мирослав, адвокатски приправник из Зрењанина, са адвокатско-приправничком вежбом код Томашев Бранислава, адвоката у Зрењанину, а са даном 17. 06. 1990, због заснивања радног односа.

19. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Вал Милош, адвокатски приправник, са адвокатско-приправничком вежбом код Милић Душана, адвоката у Новом Саду, са даном 30. 9. 1990, због споразумног раскида уговора о запошљавању.

20. Ракић Гордана, адвокатски приправник, са адвокатско-приправничком вежбом код мр Попадић Војислава, адвоката у Новом Саду, а са даном 30. 09. 1990, због заснивања радног односа.

21. Узима се на знање да је Летић Смиљка, адвокат у Новом Саду преселила своју адвокатску канцеларију у улицу Народних хероја бр. 14, почев од 01. 10. 1990.

22. Узима се на знање да су Брбаклић Светислав и Грујић Душан, адвокати у Сомбору преселили своју адвокатску канцеларију на адресу Венац Војводе Степе Степановића бр. 10, почев од 11. 10. 1990.

23. Узима се на знање да су Добросављевић Милан и Добросављевић Светозар, адвокати у Новом Саду преселили своју удружену адвокатску канцеларију на адресу ул. Модене 1/IV, почев од 15. 10. 1990.

24. Узима се на знање да је Стевановић П. Стојадин, адвокат у Опацама, преселио своју адвокатску канцеларију у улицу Јурија Гагарина бр. 22, почев од 15. 10. 1990.

25. Узима се на знање да је адвокат Панић Добривој преселио седиште своје адвокатске канцеларије из Новог Сада у Руму, улица Железничка број 21, а са даном 15. 10. 1990.

26. Узима се на знање да је адвокат Узелац Вера, преселила седиште своје адвокатске канцеларије из Футога у Нови Сад, ул. Змај Јовина бр. 14, а са даном 16. 10. 1990.

27. Узима се на знање да се Савић Анђелка рођена Вукићевић, адв. приправник у Инђији налази на породичком одсуству почев од 22. 10. 1990.

28. Евидентира се уговор о пружању правне помоћи између ДП „Реформа“ Метлара Кањижа и Банић Борислава, адвоката у Суботици закључен у Кањижи, 08. 10. 1990, као и уговор о пружању правне помоћи ДП Млин „Петар Драшкин“ Кањижа и Банић Борислава, адвоката у Суботици, закључен у Кањижи 08. 10. 1990.

29. Одбија се захтев Јовановић Михајла Царил, адвоката у Руми, да се евидентира Уговор о пружању правне помоћи и заступању коју је закључио са Земљорадничком задругом Војка.

Управни одбор

Издавачки савет

Милорад Ботић, адвокат у пензији, Нови Сад (председник), проф. др *Тибор Варади*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. др *Славко Царић*, декан Правног факултета у Новом Саду, др *Светислав Радовановић*, судија Уставног суда Војводине, мр *Томислав Бурђевић*, председник Врховног суда Војводине, *Слободан Шовић*, судија Вишег суда у Сремској Митровици, *Живојин Гајић*, судија Вишег суда у Сомбору, *Томислав Лаиновић*, РО „Индекс Хемофарм“ Вршац, *Буро Шкрбић*, судија Врховног суда Војводине, *Зоран Вучевић*, адвокат у Новом Саду, др *Сава Грујић*, адвокат у Новом Саду, *Стеван Рончевић*, председник Управног одбора АКВ, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, проф. др *Никола Вргић*, адвокат у пензији, Нови Сад, др *Аурел Лошони*, адвокат у Суботици и *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду.

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

Др *Александар Маркићезић*, адвокат у Новом Саду, *Слободан Бељански*, адвокат у Новом Саду, *Александар Вргић*, адвокат у Новом Саду, *Миливоје Милић*, адвокат у Срем. Митровици, *Александар Грчки*, адвокат у Молу, *Имре Варади*, адвокат у Зрењанину

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/Г. Телефон: 29-459. Претплата до 1. I 1991. је 150,00.— дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја је 30,00.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Ручкописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Штампа: ДП „Просвета“ Нови Сад

ANNALS

OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON

FOR THE YEAR 1891

CONTENTS

MEMOIR OF THE LIFE OF

JOHN STUART MILL

BY

W. G. STANTON

LONDON: H. K. LEYBOLD, 1891.